

Calvijnjaar

Calvijn (1509-1564) werd vijfhonderd jaar geleden te Noyon in Frankrijk geboren als Jean Cauvin. Vandaar dat 2009 in het teken staat van Calvijn zoals hij later is genoemd. Met Luther behoort hij tot de grote hervormers van de zestiende eeuw. Al op vierentwintigjarige leeftijd verspreidde hij zijn ideeën in de katholieke kerk van Frankrijk. Koning Frans I zag zijn hervormingsideeën echter als een bedreiging voor de eenheid van zijn land, zodat Cauvin naar Zwitserland moest uitwijken om daar zijn ideeën gestalte te geven. Vanaf die tijd staat hij bekend onder de naam Calvijn. In Genève werkte hij zijn programma verder uit.

De voornaamste verandering bestond in de katholieke cultus vervangen door woorddiensten en psalmen zingen in plaats van Eucharistie vieren. Bovendien vormde hij de rijk met beelden versierde kerken om tot sobere gebedshuizen. Hij stelde ook een catechismus samen, die hij aan alle christenen wilde opleggen. Hij liet controle uitoefenen op het ethisch gedrag van zijn volgelingen. Het calvinisme kreeg daardoor een streng en somber gezicht. Op den duur ontstond er een gereformeerde gemeente in Genève met een eigen kerkstructuur. Calvijn verkondigde daarin een theologie, die steeds duidelijker afstand nam van de Romeinse geloofsleer. Tot op de dag van vandaag ligt daarbij het hoofddaccent op de vrijheid van de lokale gemeente.

In het midden van de vorige eeuw gingen er in ons land herenigingen ontstaan van de vele protestantse kerken, waaraan zowel de lutherse als de gereformeerde kerken deelnamen. Zij treden naar buiten onder de nieuwe koepelnaam PKN,

de Protestantse Kerken in Nederland. Die hereniging gebeurt zowel op nationaal als op internationaal niveau in een poging in één punt samen te komen, maar waardoor ook de verschillen worden blootgelegd. In ieder geval tonen ze de bereidheid, om steeds meer verantwoordelijkheden over te laten aan bovenregionale niveaus. Op de achtergrond speelt echter de vrees, dat deze overkoepeling tot een superkerk leidt, die beslissingen neemt voor al haar leden. Dat zou het wezen van de gereformeerde kerken aantasten, omdat voor haar de vrijheid van de lokale kerk een ankerpunt is. Deze overkoepeling vindt bovendien een tegenstander in de vele nieuwe protestantse kerken, die als paddenstoelen uit de grond schieten in de zo geheten pinksterkerken, die weinig oecumenische interesse tonen en nauwelijks gestructureerd zijn. Dit maakt de dialoog tussen de protestantse en katholieke kerk min of meer moeizaam.

De PKN moet echter geprezen worden, omdat zij het proces van eenwording ondanks verzet van binnenuit doorgezet heeft. Moeilijker dan de bilaterale gesprekken is de multilaterale dialoog tussen de kerken. Via de Commissie Faith and Order, waaraan ook de katholieke kerk deelneemt, ligt er nu een werkdocument op tafel met als titel *Het wezen en de zending van de kerk* (2005). Hopelijk zal dit document zijn weg naar de eenwording vinden mede ten voordele van de katholieke kerk. Intern is ook zij op zoek naar eenheid, hoewel in haar de meningsverschillen met de andere kerken uitdrukkelijk naar voren komen. De katholieke kerk kan in dit opzicht veel van de PKN leren.

T.B.

Leven

Sommige dagen
zijn vol leven,
deze spreken zwaarder

in droefenis
dan zonnestralen
hun geluk weergeven

ze laten weten dat
zoals iedere roos
ook ieder hart

zoveel heeft gegeven
wat nooit verloren gaat
en blijft

in ieders leven,
van hart tot hart
als liefde verder leven

Henny van Herck, 2009

Maart 2009

De Roerom maakt blijkbaar bij velen iets los. Er zijn vele reacties, waarvan sommige behoorlijk omvangrijk (2.17.18-19). We zijn er blij mee. De bijzondere tijd voor Pasen krijgt natuurlijk aandacht (3.4.5). De langere artikelen over vrijwilligerswerk in Namibië (8), mystieke ervaringen (12) en het schitterende Ronde Tafelhuis in Tilburg (14). In het kader van de nieuwe aanpak van SMA weer een jongere uitgezonden; een klein bericht, maar groot nieuws (20); een bijzondere wandelgids tussen de boeken (21).

Verder blijft 'Samen op pad' lopen als een trein (7), komen ook gedichten en gedachten steeds weer binnen (10), versagen onze vaste medewerkers niet (6.22.24) en spreken de bondige columns weer lekker aan (8.11.15). Als De Roerom u bevalt, wijs daar anderen dan op. We willen graag in de lucht blijven.

Redactie

Nieuws-, service- en communicatieblad voor mensen betrokken bij kerk en samenleving.

Redactie:

Nel Beex-Roos, Franck Ploum, Pieter Reesink, Peer Verhoeven, Marcel Zagers

Medewerkers:

Ton Baeten, Toon van Beek, José van Blanckenburgh-Wijnen, Nel van Drie, Frans van Hattum, Joost Koopmans, Jeanne van Leijzen, Suzanne van der Schot, Huub Schumacher, Gérard van Tillo, Nico Tromp, Cor Versteeg, Rob van der Zwan

Vormgeving:

Ad van Beurden, Tilburg

Uitgever:

Stichting 'De Roerom' is gevestigd te 's-Hertogenbosch. KvK 's-Hertogenbosch S 41083196.

Stichtingsbestuur:

Leny Bastiaanssen-Verhoeven, Tilburg; Jan de Beer, Geldrop; Mebius Brandsma, Waalre; Denis Hendrickx, Tilburg; Cees Remmers, Hilvarenbeek; Marlies Scheepens-van Dijk, Tilburg; Bart Verreijt, Soest; Hans Waagemakers, 's-Hertogenbosch; Peter Wouters, Berkel-Enschot

Versrijnt:

Tienmaal per jaar. Prijs € 21,-; buitenland € 32,50

Redactie en administratie:

bezoekadres:
Gasthuisring 54, 5041 DT Tilburg;
Telefoon (013) 545 58 00
postadres: Postbus 90105,
5000 LA Tilburg

Banken:

Fortis Bank, Tilburg
nr. 26.48.19.950;
Postbank nr. 3406513

Redactie-secretarie:

Nel Beex-Roos
E-mail: redactie@deroerom.nl

Abonnementen-administratie:

Truus Kuipers
E-mail: adm@deroerom.nl

Internet:

http://www.deroerom.nl

Productie:

Van Beurden Graphics, Hasselt-
straat 96, 5046 LM Tilburg; E-mail:
vbg@becos.nl

ISSN 0921-5468

Brieven

Redactie

Spoorloos

In zijn artikel *Het spoort niet meer* in De Roerom januari 2009 over de 'ontsporing' van het pastoraat in het bisdom Den Bosch legt Peer Verhoeven de vinger op de wond die gemaakt wordt door de voorgenomen herindeling van parochies en dekenaten. Dit is eigenlijk de laatste handeling in een proces van ontworteling, die de kerk de gemeenschap toebrengt. Nu staat de deur wagenwijd open voor een totale vervreemding. Dit raakt niet alleen de geloofs-gemeenschap maar de gemeenschap als geheel, waardoor het een aangelegenheid is die sociaal politieke aspecten heeft. Terecht besluit Peer zijn artikel met de opmerking, dat hier 'sociologen' zich eens mee zouden moeten gaan bemoeien. Hij doorziet de verwevenheid van factoren, die in onderlinge samenhang het welzijn van de samenleving bepalen. Ter ondersteuning en bevestiging van zijn (op)stelling de hier volgende benadering. Ontworteling van de werkelijkheid vindt plaats wanneer over een 'organisme' een 'organisatie' wordt heengezet. Een dorps- of parochiegemeenschap is een natuurlijk organisme - vergroeid met verleden, herkomst, natuur en cultuur. Wanneer daar een organisatie (structuur van buitenaf) door- en overheen komt of in de plaats treedt (door fusie, schaalvergroting, bestuurlijke verandering), verdort de ziel van het organisme en valt het lichaam uiteen. Het organisme stoot de organisatie af, waardoor beide aan elkaar ten onder gaan. Inderdaad: het spoort niet meer...

Jan Peijnenburg

Engelse ziekte

Grappig dat 'de Engelse ziekte' zelfs op (de tekenaar van) De Roerom vat heeft (zie onderschrift p. 24).

Willem Spaan,
Tilburg

Mooi

Heel hartelijk dank voor de mooie pagina 23 in De Roerom van februari 2009. Ook voor alle andere pagina's natuurlijk! Mag ik vragen of u een exemplaar gestuurd hebt naar Marieke Termeer, geestelijk verzorger van Lunet Zorg? Nogmaals hartelijk dank voor het artikel. Gegroet.

Ria v.d. Eijnde-van Amelsvoort

Illustratie

De foto bij het artikel *Liturgie* op p. 4 De Roerom, februari 2009 is niet door mij genomen, maar heb ik van internet gehaald. Daar stond niet bij wie de foto gemaakt heeft; wel waar deze genomen is, nl. in de Sionskerk te Arnhem zoals ik ook in het meegestuurde onderschrift genoteerd heb. Verder is het weer een mooie pagina en een mooi nummer geworden. Leuke carnavalsdagen en tot later.

Gérard van Tillo

Bedankt

Bedankt voor het plaatsen van *Geboren bloem*. Mijn leven 'spruit' verder in het geboren worden, ook door u. De Roerom en het roer om beginnen steeds meer een plaats in mijn leven te krijgen in het vervullen van mijn levensdroom. Het uitdragen van leven en liefde vanuit mijn eigen vorm. Vanuit eigen potentie tot wasdom komen. Nogmaals bedankt voor uw bijdrage daarin. Hartelijke groeten.

Henny van Herck

Onze Vader

Telkens wanneer De Roerom in de bus valt denk ik al driewintig jaar: Goh, alweer een maand voorbij. Deze keer wil ik graag reageren op een paar artikelen. Onder andere op de beschouwing van Huub Schumacher over het Onze Vader. Mooi zoals hij de tekst naar ons en het hier en nu trekt. Wist u, dat het ope-

ningsvers van de koran - 'Fatiha' wat 'de Openende' betekent - ook veel elementen van dank, lofzegging en vragen om hulp bevat? Ik ervaar dit gebed altijd als een soort Onze Vader uit een andere cultuur. Ik zal u de oorspronkelijke tekst besparen en stuur graag de vertaling mee.

Fatiha (de Openende)
In de Naam van God,
De Barmhartige Erbarmer.
Lof zij God,
de Heer der Werelden,
De Barmhartige Erbarmer.
Koning van
de dag des Oordeels.
U aanbidden wij en
U smeken wij om hulp.
Leid ons
op de rechtgebaande weg.
De weg van hen
die Gij genadig zijt,
Niet de weg van hen
op wie Gij toornig zijt
Noch van hen die dwalen.
Amen.

En verder werd ik geraakt door het artikel over de voorstelling van Julika Marijn over Etty Hillesum. Wist u dat de actrice Margreet Blanken eind jaren negentig al een solo-voorstelling heeft geschreven op basis van Etty's Dagboek *Het verstoorde leven?* In die tijd had ik via een studiegroep veel contact met Margreet en heb ik het voorrecht gehad die voorstelling enkele malen te mogen zien. Zij benadrukt vooral de ontwikkeling van Etty als mystica. Heel ontroerend. Ook Margreet heeft veel voorstellingen gegeven in het hele land. Misschien is het interessant om Margreet hierover eens te benaderen. Nu ik toch schrijf wil ik jullie bedanken voor de zorg en het bij de tijd zijn van De Roerom. Hartelijke groeten.

Lia Janssen,
Steyl

Correctie

Federatie Harder in 'Alevieten' (Roerom februari 2009, p.10) moet zijn: *Federatie Hakder*.

Redactie

In den beginne

Peer Verhoeven

In de gemeenschap met wie ik al jaren kerk vormt het Scheppingsverhaal samen met hedendaagse gedachten en gedichten, een gebaar met bloemen en water en het lied *Die ons schiep* van Sytze de Vries en Willem Vogel de eerste 'scène' van de Paaswake-viering, waarvan het Emmausverhaal (Lucas 24) de rode draad vormt.

Ontmoedigd en ontgoocheld waren twee van Jezus' vrienden onderweg van Jeruzalem naar Emmaus - met zijn bijna laatste woorden in het hoofd:

'Niemand neemt mij het leven af, ik geef het uit mezelf en keer terug naar mijn Vader, Schepper van hemel en aarde.'

(Kort harp)

In den beginne schiep God hemel en aarde. De aarde was woest en leeg; duisternis lag over de diepte en Gods adem hing over de wateren. En Hij schiep zon en maan; dag en nacht schiep Hij; morgen, middag, avond.

(moment stil)

Zoals licht uit duister,
de morgen uit de nacht;

zoals een frisse lente
uit duffe winterslaap,

zoals lach en traan
uit een bewogen ziel

zo ontluikt het wonder uit
't vurige hart van de aarde;

hoop en vertrouwen uit
't hartelijke diep van de mens.

(Kort harp)

God sprak: Het land moet zich tooien met jong groen gras, zaadvormend gewas; bomen en bloemen van allerlei soort met vruchten die ontkiemen.

(moment stil)

Ik zag een boom heerlijk groen,
volop in blad, met sterke takken,
dichtbij een kleine oude veldkapel.

Zo zou ik in het leven willen staan:
diep geworteld in de aarde,
armen en handen weids
op de tast naar den hoge.

Zo zou ik in stil vertrouwen
al mijn levensdagen willen groeien
tot bij U, wie en waar Gij ook zijt.
(Peer Verhoeven naar Gabriël Smit)

(Lied gezongen; twee bloemen in fontein)

En God sprak: het water moet wemelen van dieren en boven het land moeten vogels langs de hemel scheren. De aarde moet levende wezens voortbrengen van allerlei soort: kruipende en gaande dieren; tamme en wilde beesten van allerlei soort.

(moment stil)

Zo vrij als een vogel
zingen ze hun lied
van vroeg in de morgen
tot laat in de schemer.

Voor niets beducht
springen, vallen ze
als was het kinderspel
trefzeker van tak op tak.

Dan spreiden zij hun vleugels
en laten zich vangen
in de zachte luchtlaag van
de aarde, die hun moeder is.
(Harrie Beex)

(Lied gezongen; twee bloemen in fontein)

Toen schiep God de mens als zijn beeld;
man en vrouw schiep Hij hen. God zegende hen: Wees vruchtbaar, word talrijk; bevolk de aarde en bewerk haar. Heb zorg voor de vissen van de zee, de vogels in de lucht en alles wat kruipt en gaat en groeit uit de aarde.

(moment stil)

Op 'n morgen
ben ik zeer vroeg opgestaan
en zie bloemen, halmen, grassen staan
in een zo helder eigenaardig licht
alsof ze daar nog niet lang alleen zo staan
maar iemand juist van hen was heengegaan.

Zoals men in gezelschap binnentreedt
in stilte en weet dat er gesproken is
maar niemand u wil zeggen wat het was.

Het is of er een engel op dit gras
getreden en juist verdwenen is
zodat nog alles luistert naar zijn tred
en halmen, grassen nog staan in gebed.
(Weremeus Buning)

(Lied gezongen; twee bloemen in fontein)

God overzag alles wat Hij gemaakt had en zag dat het zeer goed was. Op de zevende dag bracht Hij alles tot voltooiing en rustte uit van al het werk. Hij zegende deze dag en noemde die heilig.

(moment stil)

Mystiek is de stille intuïtie
dat in een mysterievol geheel
alle leven met elkaar verbonden is.

Mystiek maakt mensen bewust
van de band die ze hebben met
de hele schepping en met elkaar.
(Karen Armstrong)

*(Lied gezongen
en de zevende bloem
bij het kruis)*

De aarde was woest en leeg... (© Foto: Willem Beex)

Doortocht

Gérard van Tillo

In de christelijke visie wordt het leven van de mensen gezien als een doortocht naar een ander bestaan. Heeft de metafoer (symbolische voorstelling) van de doortocht nog zin, nu kerk en godsdienst voor veel mensen nauwelijks nog een rol spelen?

In de christelijke traditie is de symboliek van de doortocht alomtegenwoordig. In veel verhalen van de Schrift zijn mensen onderweg en worden tochten ondernomen naar profane of heilige doelen. Veel van die tochten zijn symbolisch voor de ontheemde menselijke situatie, maar ook voor het vinden van een nieuwe geborgenheid. Verhalen over ontheemding zijn bijvoorbeeld de verdrijving van de eerste mensen uit het aards paradijs, de aftocht van het joodse volk naar een leven in ballingschap, de vlucht naar Egypte en de laatste tocht van Jezus en zijn leerlingen naar Jeruzalem. Daarnaast zijn er de verhalen over reizen die worden ondernomen op zoek naar geborgenheid. Centraal daarbij staat de uittocht van het joodse volk uit Egypte door de woestijn naar het Beloofde Land. Dezelfde strekking hebben de verhalen over de terugkeer van het joodse volk uit een situatie van ballingschap.

Metafoer

In het christelijk leven heeft de metafoer van onderweg zijn naar het einddoel een belangrijke plaats gekregen. Vanouds kennen we de bedevaarten naar heiligdommen en heilige plaatsen, die in deze tijd weer bijzonder populair zijn. Dan zijn er de processies binnen en buiten het kerkgebouw, die dikwijls een symbolische vertrekplaats en een betekenisvol einddoel hebben. Daartoe behoort ook de intocht van de bedienaren van de eredienst. Bij de aanvang van de paaswake wordt de paaskaars van achterin de kerk naar voren gedragen en bij het altaar op de kandelaar geplaatst als het licht van Christus, symbool van de verrijzenis die met Pasen gevierd wordt. De doortocht als opgang naar God weerspiegelt zich al in het grondpatroon van het klassieke kerkgebouw, dat ontleend is aan de Romeinse huizenbouw en bestaat uit een voorportaal, een middenschip en het priesterkoor met het altaar vooraan in de kerk. Met name bij de in de lengte gebouwde kerken die ook wel processiekerken worden genoemd, komt deze symboliek goed tot zijn recht.

Liturgie

Ook in de liturgie speelt de symboliek van de doortocht een grote rol. Dat geldt niet alleen voor het grotere kader van het liturgisch jaar, waarin de vieringen zijn opgenomen, maar ook voor elke viering afzonderlijk. Die dubbele betekenis van het bredere kader en de concrete nabijheid wordt goed in beeld gebracht door de advents-

Mozes, schilderij van Sylvia Thijssen, Breda

krans, het symbool waarmee de eerste episode van het kerkelijk jaar, de advent, gemarkeerd wordt. De cirkel van de adventskrans symboliseert de draaiende beweging van de aarde en de baan van de aarde om de zon, waardoor het verloop van de tijd en meer in het bijzonder het licht van de dag, de duisternis van de nacht en de opeenvolging van de seizoenen gereguleerd worden. De vier seizoenen worden uitgebeeld met de vier kaarsen op de adventskrans, die als ruimtelijke coördinaten ook gezien worden als de aanduiding van de vier windrichtingen. Maar meer concreet markeren de vier kaarsen de vier weken die na de eerste adventszondag nog volgen als voorbereidingstijd voor het feest van het licht dat met elk weekend, waarin er weer één kaarsje meer wordt aangestoken, dichterbij komt. Zo wordt aangegeven, dat we op de hele planeet de komst van de Heer elke nieuwe dag opnieuw tegemoet mogen zien. Dat kerkelijk jaar staat ook voor de doortocht door het leven van geboorte tot dood en van opstanding tot leven in de Geest. Maar ook de deelname aan de Eucharistie en de viering van

Woord en Communie, staan voor de doortocht van de oude mens die door opstanding herboren wordt in een nieuwe Geest van waarheid, gerechtigheid en vrede.

Participatie

De deelname aan de liturgie wordt minder. Mensen komen vooral naar de kerk als er in gezin of familie iets bijzonders gevierd wordt. Kerstmis wordt als zo'n familiefeest gezien. Maar ook als een kind de eerste communie doet of als een jubileum gevierd wordt. Dan is er even een raakpunt tussen de levensstocht van mensen en de doortocht door de liturgie. Het meest komt dit voor bij een overlijden. Bij de uitvaart van een (groot)vader of (groot)moeder zie je families soms wat onwennig in de kerk zitten en kun je goed merken, dat ze er niet zo vaak komen. Het komt ook dikwijls voor, dat mensen die niet-kerkelijk zijn toch voor een kerkelijke begrafenis kiezen. Je weet niet altijd wat zulke mensen wel en niet geloven. In ieder geval is het zo, dat het geloof in een hierna maals beter stand houdt dan de andere geloofspunten. Want hoewel kerk en geloof over de hele lijn een fikse teruggang door-gemaakt hebben, gelooft nog altijd 65% van de Nederlanders dat men na de dood wel op een of andere manier blijft voortbestaan. Voor vrouwen is dat percentage zelfs 74%.

Ritueel

Een reden voor de relatieve populariteit van de kerkelijke begrafenis is ook, dat de Kerk een prachtig uitvaartritueel heeft met hoopvolle teksten, die spreken van een nieuw en ander leven en van de mogelijkheid van een geestelijk contact met de overledene. Daar komt bij, dat de meeste pastores tamelijk toegevend zijn als het gaat om bijzondere wensen van de nabestaanden bij de uitvaart en om hen desgewenst een rol in het gebeuren te gunnen. Zoals soms voor vrouwen in de kerk gekozen wordt om mooie foto's te kunnen maken, zo kan men voor een kerkelijke uitvaart kiezen voor de herinnering aan een mooie afscheidsviering. De Kerk zou hier mild tegenover kunnen staan. Er zit een element van barmhartigheid in dat naar alle kanten goed kan uitwerken. Voor de nabestaanden kan het een nieuw begin zijn en voor de overledene het thuiskomen bij God.

De eerste dag

Franck Ploum

Pasen is het belangrijkste feest voor christenen. Zonder de ervaring van Pasen zou het leven van Jezus niet vastgelegd en hernomen zijn.

Paasnacht is het hart van de feestelijkheden. Na de maaltijd, de verwarring, de angst en het verraad van Witte Donderdag leek het verhaal op Golgota te eindigen. Jezus stierf er aan het kruis. Te midden van deze verwarring worden in de paasnacht verhalen van licht en bevrijding gelezen; verhalen over steeds opnieuw *De Eerste Dag*.

De eerste dag is de dag dat uit duisternis het licht werd geboren. Prachtig vertelt het scheidingsverhaal hoe dit ging. God sprak: *'Er moet licht zijn! En er was licht'*. (Genesis 1,3) Dit verhaal vormt de aanhef van het eerste bijbelboek, maar is zeker niet het oudste bijbelverhaal. Hoe zouden mensen zó over Gods goedheid kunnen dichtten zonder die zelf te hebben ervaren? In het verhaal van de schepping van chaos naar ordening vertellen mensen elkaar hoe God hun leven op het juiste spoor heeft gezet, hen bij naam heeft geroepen en uit de duisternis van de dood hielp wegtrekken naar het licht van het leven. Het verhaal van mensen die vertellen hoe God in hun leven de eerste dag schiep.

Op een poster van Amnesty International staat: *'De dag dat je brief kwam bloeide er een roos op in mijn cel.'* 't Was avond en 't werd morgen. Dit was zijn eerste morgen.

God zet mensen op het juiste spoor. Abram en Sarai hebben als eersten ervaren dat God zich het lot van individuele mensen aantrekt en met hen begaan is. Ze leven een vastgelopen leven, een leven zonder toekomst, verstikt in de sleur van de stofige alledag. *'Trek weg en ga waarheen ik je wijzen zal.'* (Genesis 12,1) In hun zoektocht naar Leven zijn ze vol vertrouwen op weg gegaan, op zoek naar een land dat goede vruchten voortbrengt. En God ging met hen mee, beschaamde hun vertrouwen niet, liet hen niet door het duister dolen.

Op een poster van het Leger des Heils staat: *'Wij geloven, maar niet in zoek het zelf maar uit.'* Het was avond en het werd morgen. Wie is voor zwerfers en zoekers naar leefbaar land als de eerste dag?

God trekt zich het lot van elk mens aan. Maar niet alleen individuele mensen wachten in diepe duisternis op licht. Hele volken raken onder de voet gelopen. Landen worden bezet, mensen maken elkaar krijgsgevangen. De een wil over de ander heersen en samenleven loopt uit op conflict en angst voor verlies van rijkdom en macht. Wat waren de Israëlieten in Egypte

Doornkroon, schilderij van Sylvia Thijssen, Breda

anders dan economische vluchtelingen? Op zoek naar licht en leven streken ze neer langs de vruchtbare oevers van de Nijl. Tot ze in farao's ogen te talrijk werden, een bedreiging gingen vormen en ze tot slaaf werden gemaakt. Zo gaat dat met mensen. Kom maar, jullie kunnen goed voor ons werken, zeggen we in dagen van luxe. Weg wezen, eigen volk eerst, klinkt het in dagen van schaarste. Daartegen moet *'Uzelf uw hand opheffen'* (Exodus 15,16) zegt God tot Mozes. Vertrouw er op dat ik mee ga, maar je moet het zelf doen. Trek weg uit de duisternis, ga door het water van de dood en word als een nieuw volk herboren. God hoort de schreeuw van het volk dat lijdt; hoort Darfur en Zimbabwe kreunen en zoekt naar mensen die in naam van 'De Bevrijder' hun hand opheffen en water uit de rotsen slaan. Mensen die andere

wegen zoeken dan geweld contra geweld en doen wat niet lijkt te kunnen. Mensen die zijn als de eerste dag.

Op een poster van Vluchtelingenwerk staat: *'Vluchten is angst voor marteling'* Het was avond en het werd morgen. Wie is voor die vluchten als de eerste dag?

De ervaringen van Sara, Abraham en van het volk Israël zijn van generatie op generatie doorverteld. Steeds opnieuw verhaalden ze van God die meetrok, bevrijding bracht en deed wat niet leek te kunnen. Dan moet het deze God van mensen zijn die aan het begin heeft gestaan van al wat leeft en adem haalt: God is Schepper van hemel en aarde en her-schepper van mensen en van alles wat leeft en waarlijk Leven zoekt. God zoekt steeds weer mensen die dit Woord willen verkondigen en verspreiden, mensen die de weg wijzen van duisternis naar licht, van onrecht naar gerechtigheid, van oorlog naar vrede, van chaos en leegte naar de eerste dag. Weg uit de middelmaat, doemdenkerij, een leven dat geen leven is.

*'Ik God, wijk niet.
Voor u ongelukkige,
opgejaagd en niet bemoedigd,
voor u en uw kinderen
zal er diepe vrede zijn.'*
(Jesaja 54, 11 + 14)

Ik God wijk niet... Voor de dood niet eens! Van die God heeft Jezus als geen ander getuigenis afgelegd, heeft hij zijn levensopdracht gemaakt: om armen de blijde boodschap te verkondigen, gevangenen verlossing

te melden; om brood te worden dat wordt uitgedeeld, ons de weg te wijzen naar echte bevrijding, vrede, Leven. Als nooit tevoren *'scheen Gods licht in de duisternis van alle dag, maar de duisternis kon het niet aan.'* (Johannes 1,5) Hij werd ter dood gebracht, maar de duisternis kon het niet aan en werd verdreven.

Denk aan Abraham en Sara, aan Mozes en zijn volk, aan al die grote en kleine profeten en hoor ze zeggen: heb vertrouwen, God heeft de schreeuw gehoord en zal herscheppen, bevrijden en Leven schenken. Doe daarom wat hij gevraagd heeft te doen: Breken en delen. Wellicht breekt de stilte van het graf en wordt de grafsteen een preekstoel van rotsvast geloof. Wellicht roept een stem en wenkt een hand: kom naar buiten, het licht van de morgen. *De eerste dag!*

Weesgegroetjes aan de paternoster

Huub Schumacher

Bidden is een manier van in het leven staan: je zelf aan God, de Liefde aanbieden en zeggen 'Ik doe met U mee'. Om deze houding te intensiveren kennen we o.a. gesproken gebeden zoals het onzevader - naar heel oude benaming het *paternoster* - en het weesgegroet.

De eerste duizend jaar van onze jaartelling werd een kralensnoer gebruikt voor het bidden van onzevaders; pas daarna bij het bidden van weesgegroeten, maar de naam van het snoer bleef tot voor kort: paternoster. Een enerverende geschiedenis.

gingen van de overal op kastelen verspreid wonende ridders, de ridderorden. Ook de begijnen in de steden gingen gretig gebruik maken van het kralensnoer om hun gedachten bij het bidden te houden. En deze begijntjes in hun hofjes staken er op hun beurt de gewone mensen mee aan.

Van 200 tot 1000 na Chr.

Als je in je doolie eentje met niks in de woestijn leeft en je wilt de nodige onzevaders bidden en ook nog onthouden hoeveel, dan leg je na elk gebeden onzevader een steentje op een groeiend hoopje. Antonius van Egypte en Paulus de Eremit uit de vierde eeuw deden dit. Het latere westerse monnikendom nam deze gewoonte over, maar bediende zich van knopen in een koord. Deze knopen werden op den duur kralen aan een snoer, die in de zevende eeuw al 'paternoster' heette en aangetroffen is in het graf van de H. Gertrudis - dochter van Pepijn I († 659) - en van de H. Rosalia († 814). Het kruisje aan het snoer moest de bidder eraan herinneren dat hij de reeks onzevaders met de geloofsbelijdenis moest afsluiten.

Rond 1100

Bij de lekenbroeders van de Cisterciënzerkloosters bloeit de paternoster geweldig op. Zij waren ongeletterd, maar konden zich volop uitleven met hun paternoster. Zoals de geletterde paters 'hun' psalmen in drie groepen van vijftig verdeelden, zo verdeelden de lekenbroeders hun snoer in driemaal vijftig kralen voor samen honderdvijftig onzevaders. De paters komen niet buiten de kloostermuren; de broeders wel. Daarom kon het gebruik van de paternoster overslaan naar vereni-

gingen van de twaalfde en dertiende eeuw werden de paternosters gebruikt bij het leven. In Parijs bestonden in 1268 vier gildes van de *patrenôtriers* en in Londen werd het steegje *Paternoster Row* naar het bidsnoer genoemd.

Van 1100 tot 1300

Tussen 1100 en 1300 gaat de paternoster geleidelijk als behulpzame snoer gebruikt worden bij het bidden van weesgegroeten. Het weesgegroet beperkte zich toen nog tot de zinnen waarmee Maria in de bijbel door de engel wordt aangesproken. Het weesgegroet zoals het nu bekend is - de bijbelse Mariagroet aangevuld met 'Heilige Maria ...' - is van veel latere datum (1726). Het gebruik van het 'halve' weesgegroet, ook wel 'de groet aan Maria' genoemd duikt al eerder op. Zo bad gravin Ada van Avesne - rond 1180 - 3 x 20 groeten aan Maria en concentreerde zich daarbij op telkens één van de drie grote heilsfeiten rond Jezus: bij zijn menswording bad ze liggend, bij zijn kruisdood geknield en bij zijn verrijzenis staande.

Mystieke Roos

In de twaalfde eeuw zijn er al sporen van een litanie van Maria. Eén aanroeping daaruit sprak toen tot de verbeelding: *Mystieke Roos*. Vooral ridders waren daar gevoelig voor. Zij kenden het der-

tiende eeuwse gedicht *Roman de la rose*, waarin de liefde een hoedje van rozen op het hoofd krijgt. Dit sloeg over op Maria. Het Mariabeeld kreeg een hoedje van rozen op. Zo kon het gebeuren dat in 1400 de paternoster, waaraan vanaf dán alleen nog weesgegroeten gebeden werden en elke groet als een roos voor Maria beleefd werd, *Rozenhoedje* is genoemd. Het kreeg vijftig kralen, een krans van vijftig rozen rond Maria's hoofd. En zo groeide al gauw de *Rozenkrans*, een krans van honderdvijftig rozen rond het hoofd én rond het hele beeld van Maria.

Van 1400 tot 1800

Na 1400 werd het gewoonte om in plaats van 'paternoster' van 'rozenkrans' te spreken, hoewel de eerste benaming nog eeuwen is blijven bestaan. In de loop van de vijftiende eeuw bedachten de dominicanen bij elk weesgegroet een *clausula*, een meditatieve gedachte naar aanleiding van het leven van Jezus. Dit leverde honderdvijftig *clausula's*, 'geheimen' op, hetgeen al gauw teveel van het goede bleek te zijn. De reeks werd teruggebracht tot vijftien; voor elk tientje van de rozenkrans één geheim.

De smeking toegevoegd

'Heilige Maria, Moeder van God, bid voor ons zondaars, nu en in het uur van onze dood.' Dit smeekgebed, de tweede helft van ons weesgegroet, is pas in de zestiende eeuw toegevoegd. De gegevens hiervoor werden geput uit het Concilie van Efese (431) waar Maria 'Moeder van God' genoemd is. Mogelijk wilde men er de protestanten een tik mee uitdelen. Uit de zestiende eeuw stamt ook het gebruik om na elk tientje 'Eer aan de vader ...' en één onzevader te bidden. Bovendien brachten drie weesgegroeten aan het begin van de rozenkrans Maria in verband met Gods Drievuldigheid. De complete vorm van de rozenkrans werd in 1726 in Rome vastgesteld. Honderddertig jaar later, in 1854, werd in diezelfde stad de Onbevleete ontvangenis van Maria afgekondigd en vier jaar op 11 februari 1858 stapte Maria, omhangen met een rozenkrans van honderdvijftig kralen, in het Zuid-Franse Lourdes onze aardse geschiedenis binnen!

Ondertapijt

In tegenstelling tot het bidden van het onzevader ging het bij het bidden van de rozenkrans veeleer om bij de geheimen te verwijlen dan om de woorden van het weesgegroet zelf. De weesgegroeten bidden diende om je gedachten vast te houden bij de overweging van de mysteries van Maria's zoon Jezus. De weesgegroeten fungeren in dit katholieke 'ritueel' als een ondertapijt dat het werkelijke tapijt op zijn plaats houdt.

Samen op pad

Peter Wouters

Marie-José bewoont een knus ingericht appartementje van Vincentius, zorgverlener voor mensen met een verstandelijke beperking, te Udenhout. Zij is zeer geïnteresseerd in Israël en wat er in het Midden-Oosten allemaal gebeurt. Vorig jaar maakte ze de reis van haar leven en Peter Wouters praat erover met haar.

Marie-José is nu vijftig en heeft geleerd om haar leven voor zichzelf overzichtelijk en strak gestructureerd in te richten. Van teveel controle en bemoeienis houdt zij niet. Zij vaart wel bij de dagelijkse vanzelfsprekendheden. Zij is ook diepgelovig, maar zou zelf nooit op het idee gekomen zijn om een reis te maken naar het land van Jezus. Totdat die brief kwam van pastor Bos van *Vincentius*. Zij had altijd al graag iets heel bijzonders willen doen. Maar zou ze durven vliegen? Het zou een groepsreis zijn met vijftientig mensen onder leiding van pastor Fockens van *Sovak*, een zorgaanbieder voor mensen met een handicap in West-Brabant en het Land van Heusden en Altena. Kom, dacht Marie-José, ik spring in het diepe en ga van 22 tot 31 oktober 2008 op reis!

Ik was er zelf!

Ze vertelt. 'Ik houd al vanaf 2001 intensief de politieke situatie bij van Israël, Hamas, de Hezbollah, Syrië en de omringende Arabische staten. Ook over de Iran-revolutie vanaf 1978 met ayatollah Khomeini kan ik je veel vertellen. Maar zelf zie ik Israël vooral als een geestelijk land. Ik

ben bang dat de mensen daar nooit zelf tot vrede zullen kunnen komen. Ik zou willen dat God eens ingreep... Met al die gedachten in mijn hoofd ging ik naar dat heel belangrijke land. Het vliegen was helemaal niet angstig. En eenmaal daar, kon ik niet bevatten dat ik daar was; het was niet te geloven. Ik dacht aan al die actualiteitenrubrieken en nu was ik er zelf!'

In het allermooiste

Op de vierde dag van de reis schrijft Marie-José op het weblog van *Sovak*. 'Na een prettige vliegreis naar het land van mijn dromen hebben we al veel gezien. De bergen en de mensen gesproken met Shalom! En natuurlijk de winkeltjes en het preken van de imam in Nazareth. Het kan niet op. We hebben heerlijk gepest op onze komst in Israël. Ik ben in het allermooiste van Israël, een droom van de vakantie wordt waar. Ik koop een teken van Israël en een poster van Jeruzalem en misschien gesymboliseerd goud als een teken van deze droom. Ik prijs Israël en weet van de ontwikkelingen ook voor het vertrek. We zitten nu in een heel mooi hotel. Groetjes Marie-José.'

Allemaal bestuderen

Nog steeds leeft zij als in een droom. 'We gingen naar Tiberias met onze gids Jozef. Hij leerde mij 'boker tov' zeggen, Hebreeuws voor goede morgen. De mensen waren erg vriendelijk. Bij elke plaats las de pastor stukken uit de bijbel die daarbij passen. De storm op het meer kun je doortrekken naar je eigen leven: we hoeven niet bang te zijn als het in ons leven stormt, want Hij is er altijd.' Marie-José blijkt een doordenker. 'Ik raakte er steeds beter in thuis en mijn conclusie was, dat er maar één God is met verschillende godsdiensten van Jezus of Boeddha of wie ook. Ieder beleeft dat op zijn eigen manier. Ik denk dat ik ze allemaal ga bestuderen. Want ik ontdek dat het in de godsdien-

sten gaat om goed zijn voor anderen, voor de zwakken. Maar mensen zitten vol verkeerde ambities!'

Jeruzalem

Het hoogtepunt voor Marie-José was Jeruzalem. 'Ik zag joden lopen. Onwezenlijk! Was dat écht? Ik hoorde vanuit de moskee de Palestijnen hun vrijdagmiddaggebed bidden. Het geluid ging vanuit de minaret helemaal over het gebied heen. Alsof ze kwaad zijn! Maar dat is niet zo. Zo bidden zij nu eenmaal. Ik voelde me er helemaal veilig, ook al vlogen er veel vliegtuigen over. Het was allemaal zo tastbaar dat ik daar was, in Israël!' Natuurlijk werd er gezongen over 'Jeruzalaïm, stad van God'. Ze zag de Klaagmuur en mannen met keppeltjes. Wat thuis actualiteitenrubrieken waren, was hier echt. En de grote verkiezingsplaten van Netanyahu en Livni en Liberman. 'Ik ken ze allemaal. Israël wordt steeds rechtser. De partijen moeten wel bedenken wat ze gaan doen. Er moet een dialoog komen tussen Iran en Israël.'

Niet te bevatten

Ook de woestijn was een hele ervaring. Met de bus erdoor en langs de grens van Jordanië. 'Dat ging moeilijk. 't Was een beetje angstig. Dat was veel erger dan vliegen. Ik heb dit nooit geweten. Ik denk nog elke dag aan dat vliegen; het maakte indruk. Voor vakantie naar Italië zitten we vierentwintig uur in een bus; zonde van de tijd. Maar dit wist ik toen nog niet. Het allermooiste was 's nachts terugvliegen met die lampen van Tel Aviv en die wolken beneden. Niet te bevatten!' Elke dag werd afgesloten met een gesprekje waarin de deelnemers konden aangeven wat zij ervaren hadden. 'We hopen allemaal dat ook hier een vreedzame samenleving zal komen, maar dan moeten de besluiten meer met het hart dan met het hoofd gebracht worden!' Marie-José heeft voor haar familie souvenirs meegenomen die iets met Israël te maken hebben. Voor zichzelf hoefde zij niets. 'Ik heb de herinneringen in mijn hoofd.' Wel zie ik een meezoeza liggen, die nog op de rechterdeurpost bevestigd moet worden.

Piano

Marie-José vertelt over haar huishoudelijke taken op het stadskantoor in Tilburg waar zij geweldig gewaardeerd wordt. Zij houdt de medewerkers op de hoogte van het Midden-Oosten. Maar vóór Israël was 1974 haar gelukkigste jaar. Toen ontdekte zij de walsen en pianowerken van Schubert en andere componisten uit de romantiek. Die passie heeft zij meegekregen van haar vader. Op de piano zie ik een indrukwekkende stapel pianoboeken.

Marie-José (© Foto: Peter Wouters)

De woestijn ingaan

Tineke van Berloo en Thom Spit

Een dagje meelopen

Ligt het aan mij, of is er werkelijk iets aan de hand in de kerk? Zondagochtend, na afloop van de mis. Er wordt koffie geschonken achterin de kerk en we staan wat met elkaar na te praten. Meestal gaat het over de gezondheid van deze of gene of over een naderende vakantie. Steeds vaker echter gaat het over 'de kerk'. Het begon met de verontwaardiging over de uitlatingen van een gerehabiliteerde bisschop over de jodenvervolgning en de reactie van het Vaticaan daarop. Maar daar bleef het niet bij. De vraag rees hoe wijzelf moeten staan in dit instituut waarvan wij deel uitmaken. Voelen we ons eigenlijk wel een deel van die grote wereldkerk? Of zijn we vooral erg verknocht aan onze eigen parochie die toevallig rooms katholiek is? Misschien gaan we alleen naar de kerk om onze eigen religieuze behoeften te bevredigen en zal de rest ons worst wezen. Te oordelen naar de gesprekken bij de koffietafel is van dat laatste in ieder geval geen sprake. De moderne opvatting dat geloven een individuele hobby aan het worden is gaat hier niet op. Als er iets positiefs op te merken valt over de kerkelijke perikelen van de laatste tijd dan is het wel dat de betrokkenheid van de gemiddelde gelovige groot is. De betrokkenheid van de gelovige bij de kerk tenminste. Andersom, van kerk naar gelovige, is er nog heel wat te verbeteren lijkt mij. De clerici lijken zo druk bezig te zijn met hun eigen agenda dat ze de werkvloer vergeten. Er is een televisieprogramma waarin directeurs van grote multinationals zoals bijvoorbeeld Shell worden uitgenodigd om een dag door te brengen met hun werknemers aan de lopende band, in de bedrijfskantine of op de inpakafdeling. Zou het een idee zijn voor onze paus en zijn naaste medewerkers om ook eens een dag mee te lopen in een willekeurige parochie in een willekeurige provinciestad? Ik denk dat ze als andere mensen naar Rome zouden terugkeren.

Suzanne van der Schot

Vier maanden wonen Tineke van Berloo en Thom Spit nu in Namibië aan de zuidwestkust van Afrika. Namibië is ruim twintig keer zo groot als Nederland en heeft een kleine twee miljoen inwoners, waarmee het na Mongolië het dunst bevolkte land ter wereld is.

In 1990 werd Namibië onafhankelijk en kwam er een einde aan de apartheid. Maar tot op de dag van vandaag zijn de sporen daarvan nog te voelen in het hele land. De nazaten van degenen die het land eertijds kolonialiseerden - Duitsland en Zuid Afrika - behandelen de autochtone Namibiërs niet als in alles gelijkwaardig, wonen beter en staan financieel heel wat sterker.

De woestijn in

'Dat we in Namibië terecht gekomen zijn is eigenlijk louter toeval. Maar wat is toeval? Een paar jaar geleden was Tineke toe aan 'pas op de plaats', aan wat zelfreflectie: wat wil ik met mijn leven en toekomst? Ze wilde letterlijk de woestijn in. Een meer bijbelse plaats om tot jezelf te komen is er eigenlijk niet. De missieprocurer van de Fraters van Tilburg bracht haar in contact met Namibië, dat voor een groot gedeelte bestaat uit de Namib- en de Kalahariwoestijn.'

Thom bezocht Tineke daar en ook hij was onder de indruk van de schoonheid van het land én van de moed waarmee de mensen daar ondanks alles het hoofd boven water weten te houden. In 2007 stopten ze in Duizel met hun werk bij mensen met een verstandelijke beperking. Thom ging met vervroegd pensioen en Tineke vond het na eenenendertig jaar daar werken ook welletjes. Hun plannen werden gaandeweg steeds concreter en na een nieuw bezoek aan Namibië in november 2007 hebben ze de knoop doorgemaakt en besloten vóór eind 2008 daar als vrijwilliger aan het werk te gaan.

De wereld zoveel groter

'We zijn hier naar toe gegaan, omdat het in ons leven tijd werd voor iets anders. Beiden hadden we met plezier en voldoening vele mensen met een beperking geholpen en bijgestaan. Maar de wereld is groter dan de Kempen en op zoveel plaatsen hebben mensen het in allerlei opzichten zoveel minder dan wij! En hoewel we niet meer zo jong zijn - Tineke 49, Thom 62 - voelden we ons nog vitaal genoeg om deze uitdaging aan te gaan. We paktten het fundamenteel aan, hebben ons goed voorbereid, onze inboedels opgeslagen, afstand gedaan van onze huizen en auto's, afscheid genomen en goede verzekeringen afgesloten. Toen zijn we gegaan. Op hoop van zegen!'

Penduka

'We hebben ons gemeld bij *Penduka*, een organisatie in Windhoek, die door de Nederlandse Christien Roos, nu woonachtig in Groningen, is opgericht. Tineke had daar al eerder vijf maanden vrijwilligerswerk gedaan onder kans-

Door het leven getekend (© Foto: Thom Spit)

arme en kwetsbare vrouwen. *Penduka* betekent in de taal van de twee grote etnische groepen in dit land - de Ovambo en de Herero - 'ontwaak', 'sta op'. De bedoeling van deze organisatie is dan ook mensen wakker schudden, vrouwen leren hun leven in eigen hand te nemen en eigen keuzes te maken. Vrouwen worden in dit land vaak erg ondergewaardeerd. Allereerst omdat ze vrouw zijn en als je dan ook nog een of andere beperking hebt, dan tel je helemaal niet mee. De vrouwen van *Penduka* maken fraai naaiwerk, borduren en batikken prachtig. Wat ze maken wordt verkocht en zo hebben ze een bescheiden inkomen waarmee ze voor een deel in hun eigen levensonderhoud en dat van hun gezin kunnen voorzien. In de afgelopen jaren is ook een aantal vrouwen voor zichzelf begonnen, dankzij de vaardigheden en technieken op *Penduka* geleerd.'

Kommervol

Penduka geeft dagelijks zo'n 900 tuberculosepatiënten in de directe omgeving te eten. Ze krijgen ook medicijnen en na een half jaar is de behandeling voltooid. Velen maken de behandeling echter niet af, omdat zij zich schamen voor hun familie en directe omgeving, die hen als zieke niet meer accepteert. Tuberculose komt hier veel voor, evenals hiv en aids. Officieel heet ruim 20% van de bevolking aidsbesmet. Het werkelijke aantal ligt waarschijnlijk beduidend hoger. Veel onvol-

ledige gezinnen en veel wees- en straatkinderen zijn het gevolg. Wie tuberculose heeft is bevattelijker voor hiv en aids. De gezondheidszorg is beperkt, vaak onbetaalbaar en veel gezondheidsprogramma's werken langs elkaar heen. Talrijke Namibiërs leiden dan ook een kammervol bestaan.

Gedwongen wonen

'Wij wonen op het terrein van Penduka aan de rand van de wijk Katutura wat letterlijk 'de plek waar je niet wilt wonen' betekent, zo'n vijf kilometer van de stad Windhoek verwijderd. Het blanke apartheidregime dwong eind jaren vijftig de zwarte bevolking hier te gaan wonen. Hier wonen zo'n 400.000 mensen, van wie de meesten in armzalige hutjes, waar in deze tijd van het jaar - regenseizoen! - het water door het dak lekt en de 'straten' nauwelijks begaanbaar zijn. Velen van hen wonen illegaal, omdat ze niet in staat zijn de maandelijkse huur voor hun stukje grond - zo'n 8 euro - te betalen. Regelmatig maakt de politie een aantal van deze onderkomens met de grond gelijk. De werkloosheid hier is hoog. Langzaam maar zeker begint ook hier de mondiale economische recessie haar tol te eisen. Nee, dan wonen wij riant in ons huisje van 7 bij 7 meter, opgetrokken uit flessen. Het regent er ook wel eens door het dak, maar we hebben een tafel, een paar stoelen en een bed, elektriciteit en water; dus waar praten we eigenlijk over?'

Moeilijk

'Het heeft wel een paar maanden geduurd voordat we wat geacclimatiseerd waren. Ja, de start was moeilijk. Er is zoveel waaraan je moet wennen: het klimaat, - dat je opvalt omdat je wit bent, - dat je overal en altijd moet wachten, - de criminaliteit, - witte mensen zijn 'rijk' dus kwetsbaar, - de ijskoude douche 's morgens vroeg, - de kleine behuizing waarin je toch al je spullen kwijt moet, - de permanente communicatie in het Engels. En ook heeft het wel een aantal weken geduurd voordat we onze draai hadden gevonden in het concrete werk. Maar gelukkig hadden en hebben we op moeilijke momenten elkaar.'

Het werk

Tineke ondersteunt de activiteiten voor de patiënten op de DOT-points, twaalf kleine kliniekjes in de wijk. Zo'n kliniekje is een huisje zoals de meeste andere met een tafel, wat stoelen of banken. Meer niet. Tineke helpt mee kleinschalige handvaardigheidsproducten - sleutelhangers, armbandjes, geborduurde of anderszins versierde kaarten - te maken. Voor elk ge- maakt voorwerp krijgen ze dan, wanneer

Namibië Havana sophia (© Foto: Thom Spit)

ze na zes maanden de behandeling hebben voltooid, een beetje geld. Thom coördineert de werkzaamheden in de moestuinen van Penduka; hij helpt de tuinders, geeft support waar hij kan en bemoedigt hen in alles wat zij doen. De geteelde groenten worden gebruikt voor het voedselprogramma van de TB-patiënten. Binnenkort wordt er een counselingcentrum opgestart binnen Penduka, waar de TB-patiënten terecht kunnen met hun vragen en problemen. En die zijn er vele: zelfacceptatie, acceptatie door familie en omgeving, misbruik en geweld binnen het huwelijk, alcohol. Het ziet er naar uit dat Tineke en Thom op redelijke termijn ook binnen dit centrum aan het werk kunnen: zij met drama en rollenspelen, hij door middel van hulpverlenende en ondersteunende gesprekken.

Materieel helpen

'Daarnaast ondersteunen we in de mate van het ons mogelijke hier en daar ook in materiële zin. Er zijn hier veel soepkeukens waar vooral weeskinderen, straatkinderen maar ook volwassenen te eten krijgen. De meeste soepkeukens worden door de plaatselijke kerken gerund. Eens in de paar weken doen wij boodschappen voor een van die keukens: maïsmeel, suiker, olie, blikjes haring-in-tomatensaus. Voor een paar tientjes kan een aantal mensen dan weer een paar dagen eten. Of we geven wat geld aan mensen, die aan het eind van de maand geen melk meer kunnen kopen voor hun baby. Een naaimachine hier, wat ondersteuning aan individuele mensen daar...'

Er zijn er zoveel

'Over wie moet ik een verhaal vertellen? Over Martha, die binnen het TB-programma werkt, zelf drie kinderen heeft en uit een gezin komt van acht inmiddels allemaal volwassen kinderen, van wie niemand werkt behalve zij? Zij stuurt elke maand een groot gedeelte van haar salaris naar huis. Over Josephina van wie de man aan aids overleed? Na zijn overlijden nam zijn familie huis en bezittingen in

beslag en stuurde haar weg zonder geld, zonder werk. Over Philip, die elke dag bij hetzelfde verkeerslicht staat? Hij is blij met een sigaretje en een appel en ziet elke nacht opnieuw wel waar hij slaapt. Over die talloos velen, die elke dag aan de fabriekspoort staan of zo maar ergens zitten? Ze hopen op wat werk en een paar dollar (= acht eurocent) om die dag weer wat te kunnen eten.

Het is schrijnend al die verhalen aan te horen; je voelt je er verlegen en ongemakkelijk bij. Maar ze moeten telkens opnieuw verteld worden. Zo houden de mensen hier hun eigen geschiedenis levend, slagen ze erin het hoofd boven water te houden, overeind te blijven. En is het niet voor henzelf dan toch altijd wel weer voor hun kinderen, voor hun familie. Zo houd je het hier vol en zo overleef je in een naar onze begrippen troosteloos bestaan zonder perspectief noch voor de mensen van jouw generatie noch voor die van je kinderen.'

Hun overlevingsdrift

Wat ons gaande houdt is de overlevingsdrift van de mensen hier, die steeds opnieuw zeggen 'Penduka, sta op, laten we doorgaan, we moeten het volhouden'. Daar trekken wij ons aan op, wanneer een kleine of grotere tegenvaller ons weer even ontmoedigt of wanneer we onszelf afvragen wat we hier eigenlijk komen doen. Wij kunnen immers het land met al zijn problemen ook niet veranderen.

Wanneer het allemaal volgens planning verloopt, blijven we hier tot eind 2010. En dan weer naar huis, naar ons 'eigen' Brabant, een volgende levensfase in. De wetenschap dat zoveel mensen, familie en vrienden, ons op allerlei manieren helpen en steunen geeft ook ons de kracht om het hier vol te houden.

Wil iemand ons volgen in onze ervaringen en belevenissen of misschien zelfs de mensen hier op een of andere manier ondersteunen? Dat kan. Onze website www.vriendenvankatutura.org geeft wat meer inzicht in onze beweegredenen, ervaringen en waar we ons zoal mee bezighouden!

Gedicht Gedacht

Keuze van de redactie

De redactie van De Roerom geniet het voorrecht om maandelijks een keuze te kunnen maken uit toegezonden gedichten en gedachten. Ook nu weer in deze Vastenmaand.

Vreemd

Het blijft een bizarre gedachte
dat na mijn dood
het leven op deze aloude aarde
gewoon verdergaat.
Op een gegeven moment
zal mijn leven hier stilvallen,
maar zie dan toch:
de mensen staan 's morgens op,
ze knippen het licht aan,
ze ontbijten snel, ze gaan
in de file naar hun werk,
ze lachen, ze huilen, ze bidden
en dat allemaal
zonder mijn aanwezigheid.
Vreemd.

Frans Boddeke

Ik zoek

Ik zoek Uw aanschijn
bron van leven
de glans en gloed
van Uw aanwezigheid
waardoor de kou en 't duister
wordt verdreven
een nieuw leven doorbreekt
in de tijd.

Zr. Agnes Konings

de dageraad

het zwarte zwijgen van het graf
dat mij verduisterde en omgaf
is voor het licht geweken

de onrust die 't mij heeft gebracht
het woelen van een lange nacht
zijn aan het licht bezwaken

de radeloze vragen steeds gesteld
de uren stuk voor stuk geteld
zijn van geen nut gebleken

de plannen en formules uitgedacht
verwijten wensen hard en zacht
het worden loze kreten

het duister opgeslokt door 't licht
onttrok de maten aan 't gezicht
ik zie het nu verbleken

het licht dat graven open breekt
geeft uitzicht en de wereld spreekt
je raakt niet uitgekeken

Nico Tromp msc 2001

Het verdriet van God

Toen Jezus
aan het kruis
in helse pijn
en wanhoop
uitriep
'God mijn God,
waarom hebt Ge
mij verlaten'
leek God
te zwijgen.

Maar God
kon niet
antwoorden.

God kon
geen woord
uitbrengen.

Hij huilde.

*

Lijdende God

Uw liefdevolle blik streelt mijn ogen,
plotseling is er dat heldere zicht.
Uw liefde dwingt mij tot mededogen,
ik moet blinden voeren naar het licht.

U opent de vensters van mijn ogen,
ik zie de schaduwzijden van uw licht.
Huilend wil ik de tranen drogen
die stromen over uw gezicht.

Ondraaglijk lijden lees ik in uw ogen,
licht dat voor het duister is gewicht.
Maar het kruis, waaronder U gebogen
liep, werd tot nieuw leven opgericht.

Ik smee U, leg uw liefde in mijn ogen,
in mijn handen uw lieve aangezicht.
Dat mijn woorden troosten mogen,
als uw hart in mijn glimlach ligt.

Threes van Dijk

Emmaus

Die man nam plotseling wat brood,
en toen hij het ons bood,
zijn de ogen ons echt opengegaan.

Hij die onderweg ons deed verstaan
hoe wij van nu af aan
de Schriften moesten lezen,

Hij zei ons niet te vrezen
als je de weg wilt gaan met hem.
Nog altijd horen wij zijn stern.

Maarten Lemmers o.f.m.

Illustratie: Maarten Lemmers o.f.m.

Herinnering is...

Jeanne van Leijsen

Als een hond die gaat liggen waar hij wil, aldus opgetekend door Cees Nootboom in zijn roman *Rituelen*. Het is een metafoor voor de willekeurigheid en ook de onbetrouwbaarheid van herinneringen. De hoofdfiguur in dit boek kijkt terug op z'n leven met een pas van de 'stille omgang'. Was dat niet twee stappen vooruit en één terug? Gedachten dwingen en herinneringen dringen daarbij om beurten om voorrang.

Samen met nog een vijftiental cursisten zit ik op een cursus, die handelt over de ontwikkeling van de filosofische roman. *Rituelen* was het eerste verplichte nummer. Tijdens de uitvoe-

Een dagje gewoon mee (© Foto: Jac van Leijsen)

rige boekbespreking krijgt het 'hondenthema' steeds meer mijn interesse. Hoewel een rol als bijfiguur speelt hij of zij het klaar om onvoorspelbaarheden te bewerkstelligen in het geritualiseerde en ordelijke leven van de figuranten waar de hoofdpersoon op bezoek gaat.

Zomaar een rustige week die samenvalt met een week wintersport van onze vrienden. Hondenvrienden. Maar skiën en honden gaan niet samen en omdat de kennel al uitpilde vanwege meer wintersportende hondenbazen en -bazinnen, logeert hun Mechelse herder een dag of tien bij ons. Ik wil Hera elke dag mee uit nemen op mogelijk iets verdere tochten dan zij gewend is. Ik stel me zo voor dat ze de bekende rondjes om de kerk en de eeuwige achtbaantjes op het uitlaatveld nu wel gezien heeft. Op naar bos en beemd.

Die week lopen we samen een kleine honderd kilometer door dichte bossen en wijde omme-landen. De wandeltred brengt me zowaar in trance. Mijn gedachten gaan terug naar de tijd dat wijzelf nog een hond hadden. Naar de tijd dat de kinderen nog klein waren. Dat onze Boefie de borden en pannen schoon likte voor ze de vaatwasser in gingen. Dat ze op een bepaalde manier om een knuffel of een kluif kon smeken. Mooie tijden. Mooie herinneringen. We passeren de Verlangeweg en de Zuurstraat. Zouden die iets met elkaar hebben? Op de Slingerdreef raakt de rijgband verslingert in een struik en op de Royaaldreef worden we royaal getrakteerd op natte sneeuwvlokken. Eenmaal thuis vul ik de hondenbak en maak koffie. Heerlijk gelopen, heerlijk genoten. Van het hier en nu. Van het daar en toen. Herinneringen. En hond Hera gaat liggen waar zij wil en dat is niet op de uitgespreide deken, die onze vrienden voor haar hebben klaargelegd. Een onvoorspelbaar ritueel.

Ondankbaarheid is de grootste fout. Zelfs tegenover dieren mag je die niet maken. (Jehoeda Ben Samuel He-Chasid, 1140-1217)

Dieren deinzen er niet voor terug voor hun jongen het leven te riskeren. Ze sterven zelfs, om hun jongen aan de dood te laten ontsnappen. Waaruit put deze natuurlijke liefde? Waar komt die vandaan? Van iets wat in hen is: de bron van alle goeds, die niet wil dat ook maar één iemand verloren gaat; die geen vreugde schept in de ondergang van een sterveling. (Anselmus van Canterbury, 1033-1109)

Boskapel

6 apr 20.00 u. ' Ervaringen in de Dominicus' door de voorzitter van het liturgisch team in Amsterdam.
Graafseweg 276, Nijmegen;
(024) 355 49 03; www.boskapel.nl

Ignatiushuis

24, 31 mrt, 7 apr 19.30-22.00 u. Van Sophia tot Maria; iedere dinsdag, 12.30-13.00 u.: Lunchconcerten;
Beulingstraat 11, 1017 BA Amsterdam; (020) 679 82 07; info@ignatiushuis.nl

DAC

3 apr. 16.00 u.-5 apr. 16.00 u.: Met Miek Pot de grote stilte ingaan. 8 apr. 14.00 u.-12 apr. 14.00 u.: De Goede week en Pasen.
Stadsdam 1, 6851 AH Huisen; (026) 326 44 22; info@dominicaanscentrum.nl

Thomashuis

24, 25 en 26 apr. lopen we ongeveer 20 km per dag in de wijde omgeving van Zwolle. Vertrek en terugkomst vierden we in het klooster.
Assendorperstraat 29, 8012 DE Zwolle; (038) 425 44 12; thomashuis@kloosterzwolle.nl

Kerk en Samenleving

8 apr. 20.00-22.00 u. Prinsenhof Hoofdstraat 43 Best: Kijken naar kruisen.
C. Jansen, Jan van Riebeeckstraat 10, 5684 EJ Best; (0499) 39 87 41; cja.jansen@home.nl

Begijnenhofgesprekken

19 apr. Kleuren van de ziel 10.30-12.30 u. De Ronde, Tongelresestraat 146 Eindhoven.
Mevr. E. Spiertz, Grevenmacherhof 11, 5625 LS Eindhoven; (040) 242 12 63; lezingen@kpnmail.nl

KCS

6, 20 mrt, 3 apr. 10.30-16.30 u. Rond de waterput. Belangrijke ontmoetingen.
Parkstraat 1, 2011 KJ Haarlem; (023) 527 46 75; info@kcs-haarlem.nl

Slechts een glimp

Franck Ploum

Hoe ziet je leven er uit wanneer je op je twaalfde een mystieke ervaring hebt en vervolgens nog een heel leven verder moet? Een gesprek met Iris van Haaren over haar ervaringen, over zoeken en thuiskomen, verdwalen en onbegrip en over haar pogingen om een gewoon leven te leiden. 'Ik speelde man en vrouw, maar had lijstjes nodig om het voor elkaar te krijgen.'

Iris van Haaren (Bunnik 1962) was twaalf toen ze voor het eerst een mystieke ervaring had. 'Als de dag van gisteren weet ik nog wat er gebeurde. Ik zat op de fiets naar school en bij Zeist ter hoogte van de koeien en weilanden leek het alsof er ineens een enorme knal van energie en licht door mij heen ging. Het was zo heftig dat ik van mijn fiets viel. Ik was er zo van onder de indruk dat ik rechtsomkeer maakte; ik kon de weg naar school niet meer vervolgen.' Bij Rijnauwen tussen Bunnik en Utrecht ligt een oude bunker. Daar besloot ze naar toe te gaan. 'Ik noemde dat altijd mijn denkbunker. Het is een plek waar ik als kind vaak naar toe ging om na te denken en alleen te zijn. De enige plek waar ik me plezierig voelde. Ik ben er bovenop gaan zitten om alle emoties en tranen die de ervaring opriepen los te laten komen.'

Wat was waar?

Wat er precies gebeurde is eigenlijk niet in woorden te vatten. 'Het was zo veel aan beelden en woorden en vormen. Maar belangrijk is vooral de overeenkomst en verbinding tussen alles wat je wel en niet kunt zien. Het was een grote orde en enorme chaos tegelijkertijd. Ik zelf was er niet meer, mijn ik-bestaan was opgegaan in een groot geheel van dingen, mensen, van alles.'

Ze werd overvallen door een diep weten, ze wist alleen niet wat ze nu wist. 'Het was volkomen onbegrijpelijk en tegelijk viel alles op z'n plek. Maar aan wie moest ik dit vertellen en wie zou me geloven? En wát moest ik vertellen, want ik wist diep van binnenuit dat het waar was, maar wat waar was wist ik ook niet.'

Geraakt door beelden

Iris groeide op in een vrijzinnig katholiek gezin. Er werd gesproken over geloof, filosofie, politiek en de kinderen werden gestimuleerd tot lezen en onderzoeken. 'We moesten tot ons twaalfde mee naar de kerk, daarna mochten we het zelf weten. We werden aangemoedigd om onze eigen mening en onze eigen visie te vormen. Ik vond het altijd wel fijn om naar de kerk te gaan. Vooral het meezingen vond ik erg leuk; uit volle borst zong ik mee, tot grote ergernis van mijn moeder.' Of haar geloofsofvoeding de voedingsbodem heeft geschapen voor ervaringen vindt ze moeilijk te zeggen. 'Het heeft er natuurlijk wel mee te maken. In de kerk gaat het ook

Iris van Haaren (© Foto: Willy Slingerland)

over God, de hemel, het leven en het grote geheel. Maar ik had ook al vrij snel in de gaten dat wat daar voor in de kerk gebeurde, daar vaak weinig mee te maken had. Ik werd vooral geraakt door de beelden. Het verhaal over Jezus. Maar die priester daar voorin die had er voor mijn gevoel niet zo veel van begrepen.'

Mystieke ervaring

Een mystieke ervaring is moeilijk te omschrijven. 'Het eerste wat in me opkomt is dat mijn ik er niet meer is. Opeenservaagt de grens tussen mijzelf en al het andere. Het wordt opgenomen in nog veel meer dan wat ik kan zien, horen, proeven. Het wordt onderdeel van al wat is. Tegelijkertijd zie ik maar een glimp en het is maar goed dat het niet meer is, anders zou ik het niet overleven. Dit is al zo heftig en lichamelijk zo zwaar. Fysiek is het bijna niet te harden wat er met me gebeurt. Het is zo mooi en daarna zo ontzettend zwaar. Omdat ik na afloop weer gewoon in mijn beperking zit en daarmee moet leven en omgaan.'

Aanpassingsvermogen

Ondanks het feit dat er na de eerste nog vele mystieke ervaringen volgden, gaat haar levenspad in eerste instantie niet echt in afwijkende richting. 'Ik was overal in geïnteresseerd, maar ik kon op geen enkele manier richting vinden in mijn leven.

In eerste instantie had ik het idee om iets met reizen te gaan doen, maar eigenlijk deed ik maar wat. Ik leefde een dubbel leven. Aan de ene kant was er mijn eigen gedachtewereld en aan de andere kant mijn aardse bestaan waarin ik me niet thuis en onbegrepen voelde.' Haar aanpassingsvermogen hielp haar overeind te blijven. 'Ik kan me uitstekend aanpassen en niemand ziet iets aan me. Bovendien had ik het geluk dat alles wat ik ter hand nam slaagde. Mijn eerste baantje was bij een bank. Dat was een groot succes, ik wist altijd precies wat mensen wilden en wist wat er in bepaalde situaties gedaan moest worden. Dat werd gevoed door mijn dieper weten van het grote geheel. Ik wist dat dingen met elkaar samenhangen en kon dit in de praktijk omzetten. Ik haalde het ene na het andere succes binnen.' Na de bank volgden nog vele andere banen in de commerciële en marketing wereld. 'Ik veranderde vaak van baan, omdat het werk me inhoudelijk niet interesseerde. Ik was vooral bezig met mensen en vond het fijn om mensen een plezier te doen, iets voor hun te regelen. Maar de inhoud zei me niks. Wanneer een goede vriendin ernstig ziek was en mijn hulp nodig had, zei ik mijn baan op, ik had geen enkele ambitie.'

Kom eens praten

Het kon niet anders dan dat ze uiteindelijk vastliep. 'De laatste vijftien jaar van mijn carrière was ik diep ongelukkig, met veel geld en een grote auto. Niemand merkte er iets van maar thuis lag ik alleen maar in bed en voelde me versneden tussen mijn binnenkant en mijn buitenkant. Ik heb in die periode ook heel veel ervaringen gehad, maar ik kon er in mijn dagelijks leven helemaal niets mee.' Ook privé liep ze vast. 'Ik was éénnentwintig en woonde samen met een heel lieve man.

In die periode ontmoette ik een oude missionaris. Met hem sprak ik als eerste over mijn ervaringen. Ik ontmoette hem en hij

zei: Kom eens praten. Hij vertelde me zijn verhaal en voor ik het wist sprak ik over mijn mystieke ervaringen. Hij begreep me en stelde me gerust. Ik was niet gek. Helaas was hij al ernstig ziek toen ik hem voor het eerst zag en hij is vrij snel overleden.' Met haar levenspartner deelde ze haar ervaringen niet. 'Ik speelde man en vrouw, maar ik kon er niet mee omgaan. Ik vond het allemaal vreemd en ik had als het ware lijstjes nodig om mijn rol te kunnen spelen.'

Schilderen en dichten

Uiteindelijk besloot Iris haar ervaringen te gaan uitdrukken in schilderijen en gedichten. Zo probeert ze toch onder woorden te brengen waarover je niet spreken kan. 'Op school schreef ik al gedichten. Heftige gedichten over de oorlog en zo. Daar ben ik op een gegeven moment mee gestopt, het was te intens. Tien jaar geleden heb ik het weer opgepakt en ben ik steeds meer gaan schrijven. Later kwam daar het schilderen bij. Inmiddels heb ik zo'n tweehonderd schilderijen gemaakt en ik schilder me suf. Dat komt omdat het ook steeds maar doorraast in mij en omdat ik er geen woorden aan kan geven probeer ik het in kleur te verbeelden. Dat lucht erg op. Het helpt me ook, omdat ik aan de hand van een schilderij makkelijker kan vertellen wat er met en in me gebeurt.'

Thuis

Het begrip thuis speelt in het leven en werk van Iris een belangrijke rol. 'Ik ben in mijn leven vierenveertig keer verhuisd. Ik heb me wezenloos gezocht naar een thuis op aarde en kon het niet vinden. Ik heb me hopeloos en verloren gevoeld, ontheemd en verdoemd. Wanneer ik in een ervaring zit voelt dat meer bekend dan in dit leven hier. Maar ik realiseer me ook dat ik het leven hier nodig heb. Ik bedoel, hier moet het gebeuren, in de gewone dagelijkse dingen, hoe moeilijk soms ook. Het heeft me geleerd te relativiseren en tegelijk dat bijvoorbeeld schoonmaken een even belangrijke bezigheid is als het opzetten van een groot project. Het hoe is belangrijker dan het wat.'

Onzin

Lang heeft ze gedacht dat iedereen dat ontheemde gevoel had. 'Dat blijkt niet zo te zijn. Veel mensen zitten in een andere wereld dan ik. Ze hebben verborgen agenda's en richten hun leven zo in dat ze daar uitkomen waar ze willen. Ze voelen zich er prima bij. Ik kan daar niet mee omgaan. Ik kijk weinig televisie; het is vaak maar onzin wat erop komt. Ook spaar ik niet, want hoe kan ik het over mijn hart verkrijgen om geld weg te zetten, terwijl zoveel anderen het nodig heb-

Requiem, illustratie van Iris van Haaren

ben? Dat geldt niet alleen voor geld, maar ook voor spullen, voor alles. Ik kan niet voor mezelf houden wat een ander te kort komt, ik zou me schuldig voelen en geen oog meer dicht doen.'

Geen egodocument

Het was onder anderen Huub Oosterhuis die haar aanspoorde om haar ervaringen te delen met anderen en iets van haar werk te publiceren. Hij was er van overtuigd dat veel mensen zich zouden herkennen in haar verlangen naar harmonie en schoonheid, haar lichtervaringen en verscheurdheid en haar zoeken naar een thuis. Uiteindelijk resulteerde dit vorig jaar in het boek *Waarover je niet spreken kan. Glimp van een andere werkelijkheid*. 'Ik vond het een hele stap en alles wat er na de publicatie op me afkwam overviel me compleet. Het boek was eerst vijf keer zo dik. Maar ik heb alle drama eruit gegooid. Ik wilde geen egodocument maken. Ik heb zo puur mogelijk in woord en beeld geprobeerd te beschrijven wat ik ervaar en meemaak.' Een van de gedichten is inmiddels door Stijn van de Loo op muziek gezet. 'We Leerden elkaar kennen

door Huub Oosterhuis en we maakten gedrieën eerst 'licht' en toen 'Het requiem'. Huub schrijft de tekst, Stijn de muziek en ik schilder de covers en zorg dat het project tot stand komt.'

Weggeven

Iris loopt niet te koop met haar ervaringen en ook niet met haar schilderijen. Ik geef geen lezingen, daar voel ik me helemaal niet bij thuis. Ook exposeer ik liever niet in galleries. Wel ga ik in op verzoeken van ziekenhuizen en instellingen. Dat vind ik belangrijk. Aan het eind van de expositie geef ik dan het schilderij dat ze het mooist vinden cadeau aan het huis. Dat vind ik echt het mooiste om te doen. Soms moet ik natuurlijk wel eens een schilderij verkopen om te kunnen leven en te blijven schilderen. Maar als ik er een verkoop geef ik ook altijd een schilderij weg aan iemand die het nodig heeft, mooi vindt of niet kan betalen.'

Iris van Haaren, *Waarover je niet spreken kan. Glimp van een andere werkelijkheid*. Teksten en schilderijen. Lannoo, 75 blz. € 14,95 www.irisvanhaaren.nl

Het Ronde Tafelhuis

Thea van Blitterswijk

'Ik heb het nog eens goed nagezocht, maar volgens onze informatie bent u het eerste en enige interreligieus ontmoetingscentrum in ons land', vertelde een medewerker van Forum medio februari. Zij reageerde op de wijd verspreide mailing waarin de lancering van de website van het Ronde Tafelhuis werd aangekondigd.

Dit bericht is voor de medewerkers van het Ronde Tafelhuis goed om te horen; maar ook een uitdaging. Het vraagt immers moed en doorzettingsvermogen om te laten zien dat in onze tijd een interreligieus ontmoetingscentrum bestaansrecht heeft!

Van multi- naar interreligieus

Het Ronde Tafelhuis kende een lange ontstaansgeschiedenis die voor een belangrijk deel is toe te schrijven aan de norbertijnse gemeenschap in Tilburg. Rond de millenniumwisseling kwam de gemeente Tilburg met het plan om het Wagnerplein, een winkelcentrum met accommodaties in Tilburg-Noord, een facelift te geven. Eigenaren van panden werd gevraagd wat zij in de nieuwe plannen voor mogelijkheden zagen. Ook de norbertijnse parochie Heikant-Quirijnstok werd met deze vraag benaderd. Hier was inmiddels een traditie van interreligieuze contacten opgebouwd. Helemaal in deze lijn werd aangegeven dat in haar toekomstvisie de parochie niet langer als enige geloofsgemeenschap van Tilburg-Noord gezien kon worden. In de wijk woonden sinds de jaren tachtig immers vele nieuwe of kandidaat-nieuwe Nederlanders. De nodige religies en levensbeschouwingen zijn mee verhuisd naar de wijk. Gerard van Westerloo verwoordde het gevoel van die tijd herkenbaar: 'Allah, Boeddha, Shiva en Hanoe-man hebben zich samen met een arsenaal aan geestverschijningen metterwoon hier gevestigd.'¹⁾ Op eigen wijze gold dit ook voor Tilburg-Noord waar mensen uit Somalië, Marokko, Ghana, Turkije, Indonesië en Suriname zijn komen wonen. En hun goden reisden mee. Die vele groeperingen zochten een ruimte om samen te komen. De parochie stelde de gemeente Tilburg voor om in de planontwikkeling niet langer uit te gaan van één katholieke kerk maar van een multireligieus centrum waar mensen van verschillende tradities kunnen samenkomen voor gebed en viering.

Een lange gang

Er volgde een lange gang langs en met belanghebbenden zoals projectontwikkelaars, bewonersbelangengroepen, woningbouwvereniging, zorginstellingen, bibliotheek enzovoorts. Een reis van ongeveer tien jaar met bobbel, stoplichten, wegversmallingen, plassen maar steeds ook weer nieuwe vergezichten. Parochie en norber-

tijnen legden de weg niet alleen af maar vonden bondgenoten. Een goede bondgenoot was en is het Missionair Servicecentrum waarmee de samenwerking van vele jaren goed kon worden voortgezet. Naast de spannende mars langs de instituties daagden nadenken over inhoud en theologische benadering van het project ons heel bijzonder uit. Andere partners werden gezocht en gevonden in bestaande relaties. De protestantse kerken, de liberaal joodse gemeente, enkele Pentacostgemeenschappen, contacten met moslimorganisaties én een groot aantal maatschappelijke organisaties in de wijk droegen bij aan de realisatie van het centrum zoals het er nu is. Langs de weg werden multiflex paaltjes gezet. De bereidheid om bij te stellen was en is groot. Dit maakte het mogelijk dat met het nieuwe concept op 21 november 2008 begonnen kon worden in een totaal aangepaste en verbouwde Driekoningenkerk; met subsidie van de gemeente Tilburg.

In alledag

In de jaren voorafgaand aan de opening moest ook het concept voor het interreligieus ontmoetingscentrum worden aangepast en bijgesteld. Zo leerden we in de loop der jaren dat interreligieus niet per

definitie en uitsluitend interreligieuze vieringen houden betekent. Interreligieuze communicatie, óók over geloof en levensovertuiging, begint in het dagelijks leven van mensen. Daar waar mensen elkaar vinden in hun manier van leven, van stilstaan bij belangrijke en ingrijpende levenservaringen, in onderlinge hulp en solidariteit. Alle religies delen, ieder op een eigen manier, deze ervaringen. We leerden in de loop van de tijd dat, als een interreligieus centrum écht kans van slagen wil hebben, we dáár moeten beginnen. In de praktijk van alledag.

Aandacht voor de eigen wortels

In het laatste jaar van voorbereiding zochten verschillende groeperingen het *Ronde Tafelhuis* op. Welke kansen en mogelijkheden liggen hier om met elkaar verder te gaan? Vaak ging het om groeperingen die op zoek waren naar ruimte voor hun eigen activiteiten. In de voorgesprekken werd steeds opnieuw benadrukt dat aansluiting alleen mogelijk was, wanneer men ook bereid is om samen met de andere gebruikers de schouders onder het *Ronde Tafelhuis* te zetten. En die gedachte sloeg aan! Zo bleek het mogelijk om van de opening van het centrum op 21 november een grandioos feest te maken. In goed overleg kwamen de verschillende groeperingen samen en brainstormden erop los op zoek naar gemeenschappelijke activiteiten. Daaraan wordt met veel enthousiasme en volle inzet gewerkt. We zien nu bijeenkomsten waar leden van de Ghaneese gemeenschap, moslims uit Marokko,

Somalisch theater (© Foto: Thea van Blitterswijk)

Afghaanse les (© Foto: Thea van Blitterswijk)

Somalië en Afghanistan, katholieken en protestanten uit Tilburg, de Antillen en Suriname nadenken over wat hen bindt. Zó samenwerken om van Tilburg-Noord een wijk met potentie en mogelijkheden te maken.

God ter sprake

Drie maanden na de opening zagen we begin maart een bijzondere bezetting van het *Ronde Tafelhuis*. Alle spanning en irritatie over de rol van religies ten spijt was het mogelijk, dat in de ene ruimte jonge ouders zich voorbereidden op het doopsel van hun kinderen; in de ruimte ernaast waren zes mensen, mannen en vrouwen, met elkaar in gesprek over gedeelde verlieservaringen. Al doorpratend werd geprobeerd te ontrafelen welke gebruiken typisch zijn voor de traditie of juist een religieuze basis hebben. Wat betekent het dat wij niet aan mensen kunnen zien of en in welke mate zij rouwen? Heeft het dragen van rouwkleiding ook niet een beschermende werking, omdat er rekening met je wordt gehouden? Maar ook: 'Laten we niet vergeten dat door veel gelovige mensen overlijden als iets moois gezien mag worden; het brengt ons immers thuis bij God, bij Allah, bij onze Schepper.'

Aanwezig

In het *Ronde Tafelhuis* is God op steeds meer plaatsen te vinden. We zien biddende mensen op foto's. We zien symbolen en heilige boeken. Beelden en afbeeldingen van Allah, Mekka en Maria. Je kunt er zomaar binnestappen en horen hoe een moslim tegen een katholiek vertelt dat Maria op vele plaatsen

in de koran is terug te vinden. Of iemand die zegt dat hij niet over geloof wil praten vandaag. 'Daar komt alleen maar oorlog van!' Discussies onder katholieken over een bisschop die het lijden van een groot volk ontkent. Maar óók zomaar op een zondagmiddag een groep kinderen van gevluchte Afghanen die les krijgen over geschiedenis en cultuur van Afghanistan. Binnenkort gaan we samen film kijken... *De Vliegeraar* van Khaled Hosseini. Samen met leden van de Afghaanse gemeenschap. Zij willen ons veel uitleggen over wat er in hun land gaande is. Ze kwamen naar ons land, konden niet anders en brachten hun geloof mee. Vele bewoners van onze wijk gaan graag met hen in gesprek. Zij vragen naar onze gewoonten en wij naar die van hen. In november vierden we samen op groots wijze het éénjarig bestaan van het *Ronde Tafelhuis*. Daar wordt nu al naar uitgekeken.

¹⁾ Mar Oomen en Jos Palm *En de goden verhuisden mee, portretten van niet-westerse gelovigen*. KIT Amsterdam en Novib, Den Haag, 1997, p.7

Thea van Blitterswijk is participant van de norbertijnen en projectmanager *Ronde Tafelhuis*

Mentalisme

Het zijn rare tijden waarin wij leven. Vooral sinds de animatietechnieken via de computer zo geavanceerd zijn geworden, verschuiven voortdurend de grenzen tussen de echte en de virtuele wereld. Steeds opnieuw moeten we ons afvragen wat nu echt is en wat niet. En waarschijnlijk staan we nog maar aan het begin en zullen we op een gegeven moment moeten toegeven dat er helemaal geen grenzen meer bestaan tussen de echte wereld en een bedachte 'virtuele' wereld. Zo is er sinds een tijdje een tv-programma waarin mensen met behulp van hun geestelijke krachten het onmogelijke mogelijk maken. Ze worden 'mentalisten' genoemd, omdat ze door middel van hun mentale vermogens spotten met de grenzen van ruimte en tijd. Ze zien dingen die gewone kijkers niet zien en voorzien dingen die voor gewone kijkers verborgen blijven. En natuurlijk worden aan het einde van elke aflevering de minst sterke of minst originele mentalisten 'weggestemd', want zowel in de echte als in de virtuele wereld volgen we graag het darwinaans principe dat de sterkste overwint.

De geschiedenis maakt op deze manier rare golfbewegingen. Eén van de grootste problemen namelijk waarmee het christendom in de westerse wereld te kampen heeft, is de geloofwaardigheid van haar belangrijkste bron: de verhalen in de bijbel. Die kunnen nooit waar gebeurd zijn en je kunt je geloof toch niet baseren op 'onmogelijke' en dus verzonnen verhalen? Het wonderlijke, het onverwachte, hebben we met onze rationele vermogens en wetenschappelijke inzichten weg verklaard. We willen en kunnen alleen maar in dingen geloven die we zelf kunnen beredeneren en snappen. Maar nu we eenmaal zo ver gekomen zijn, gaan we zelf de illusies bedenken omdat we blijkbaar niet zonder kunnen. Kijkers weten dat het niet echt is, maar willen er graag in geloven. Het zijn rare tijden waarin we leven.

Marcellus

Interesseert het niemand meer ?

Peer Verhoeven

Tony van der Meulen wijdde zaterdag 28 februari jl zijn column in het Brabants Dagblad aan weer een affaire rond een uitvaart. Onder de titel *RK vogeltjes* doet hij verslag van de trubbels en constateert hij hoe ver herders en kudde uiteen geraakt zijn.

Er was een vogeltjesliefhebber overleden, schrijft Van der Meulen. Zijn familie vroeg om tijdens de afscheidsviering in de kerk op zeker moment fluitende vogels te laten horen. De pastor vond dat hij dit niet kon toestaan. Daarom weken de nabestaanden met hun overleden dierbare uit naar een andere kerk, waar vogeltjes wel als schepselen Gods binnen de muren van de kerk gehoord mogen worden. Na de viering en de begrafenis op het kerkhof spraken de mensen tijdens de koffietafel met elkaar. Het gesprek verliep anders dan columnist Van der Meulen had verwacht.

Afgeschreven garde

'Tijdens de rouwkoffie stonden wij stemmig na te praten, onder andere over de vogeltjes. Wat me daarbij opviel was dat er eigenlijk door niemand kwaad of wrokkig gesproken werd over de traditionele parochie die vogelgeluiden rond de baar niet aandurfde. 'Ach ja, zo gaat dat tegenwoordig', zeiden de meeste mensen schouderophalend. Aan hun hele mimiek zag je dat het hen in feite geen klap meer interesseerde. Toen besepte ik dat het met het verval van de kerk van Rome nog weer verder is dan ik altijd al vermoedde. Het kan veel mensen die nog wel naar de kerk gaan echt niet meer schelen wat een pastoor of bisschop ergens van vindt. Dat is een afgeschreven garde, zonder werkelijke invloed in de echte samenleving.' (Tony van der Meulen RK vogeltjes Brabants Dagblad 28/2/2009)

Verbazingwekkend

'Het kan veel mensen ... niet meer schelen wat een pastoor of bisschop ergens van vindt. Dat is een afgeschreven garde.' Zoals Tony van der Meulen zich verbaasde over de laconieke houding van de mensen die op een voor hen toch gevoelig moment door de pastoor - mogelijk met de hand op de Bossche brochure over uitvaarten uit 2003 - buiten de deur zijn gehouden, zo is het eigenlijk ook verbazingwekkend dat de komende manoeuvre waarbij het Bossche bisdom van ruim driehonderd parochies gereduceerd wordt tot zestig nauwelijks of geen reacties oproept. Toch zal het zeer velen duidelijk zijn, dat dit het einde wordt van een menselijke kerk en van een sacramentenbediening waarbij leven en ritueel een organische band met elkaar hebben. Zoals de mensen die Van der Meulen ontmoette tijdens de 'rouwkoffie' zich niet meer druk maken over wat een pastoor denkt, doet, zegt - zo lijkt een heel bisdom niet te zien of niet te willen zien wat er te gebeuren staat en wat de verstrekkende gevolgen hiervan zijn. Misschien wordt het wel gezien maar is de tijd om met de kerkelijke overheid in gesprek te gaan of te discussiëren voorbij.

Terwijl er veel neergaat, is het christelijke gevoel in opkomst. Veel christenen worden zich ervan bewust dat Jezus' zending helemaal niet de stichting van een grote organisatie

was, dat het Hem niet ging om regeren, zelfs niet om sacramenten, maar wel om een levend teken zijn van iets wat vanuit je hart spreekt. En dat er een wet is die niet op een of ander papieren document, maar in je hart geschreven staat: Liefde. (Raimon Pannikar)

Ook hierover niet

Op het beleid van hogerhand wordt niet of nauwelijks meer gereageerd. Ook over de inhoud van het geloof, de leer van de kerk, worden geen vragen gesteld. Op de fraai uitgegeven brochure *Welkom thuis over Katholieken Wat ze geloven* - met Kerstmis weids verspreid onder de kerk-gangers - is voorzover mij bekend weinig reactie gekomen. In deze brochure wordt onder de titel *Hoe God bij ons komt* ingegaan op de sacramenten van de katholieken. Gesteld wordt dat het voor het verstaan van de katholieke opvatting over de sacramenten essentieel is, 'dat er iets gebeurt met degene die ze ontvangt. Ze doen iets met je, je wordt er anders, beter door. Je treedt met heel je mens-zijn binnen in het goddelijke leven. Sacramenten bouwen de kerkgemeenschap op zodat ze Kerk 'wordt'. Deze zienswijze van het sacrament als middel, instrument wordt dan voor elk sacrament afzonderlijk nader uitgewerkt. Van het doopsel wordt bijvoorbeeld gezegd: 'De hele symboliek van de doop, met het water, de zalf, het licht wijst erop: als je gedoopt wordt, ga je van de duisternis naar het licht, door de wateren van de dood naar het land van het leven. Op die manier word je dus opgenomen in het mysterie van het goddelijke leven. Je krijgt een naam, een plaats in de geschiedenis.'

God kun je nergens ontmoeten, ook niet in de sacramenten, als je Hem niet eerst hebt ontmoet in gekwetste, beledigde en beschadigde mensen. (Edward Schillebeeckx)

Anders

De hedendaagse religieuze mensen - ook katholieke - ervaren het leven zelf als heilig en te heiligen. Het leven wordt in hun aanvoelen niet door het sacrament geheiligd, want voor hen is heiligheid en wijding met het leven gegeven. Dit uiten, belijden, bevestigen zij - bijvoorbeeld rond geboorte, groei, liefde en trouw, sterven, gemeenschap - in een gebaar, met een woord, een lied, een ritueel, een sacrament.

De Nederlandse bisschoppen hebben in

Het leven is heilig en te heiligen (© Foto: Berna Verhoeven)

Het relevant zijn van de kerk hangt meer af van het vinden van heiligheid in het alledaagse dan van het vieren van het heilige in het verhevene. Het zit in het werk van verzoening, in het religieuze verlangen in welzijn en zorg... dat zijn sacramenten. (Andries Baart)

het recente verleden te kennen gegeven dat ze kiezen voor een 'sacramentele

kerk'. Mede op deze stellingname is hun beleid, de inkrimping van het aantal parochies inclus, gebaseerd. De sacramenten moeten bediend worden door een priester. Er kunnen dus niet meer parochies dan priesters zijn. De opvatting over wat sacramenten zijn en doen, staat ver af van wat momenteel de religieuze mens beleeft, maar intussen wordt het pastorale veld wel vanuit die overleefde opvatting ingericht. Het is benauwend, maar het blijft stil. Zeer verontrustend.

Geloven begint op straat

Fred Keese

Van Gérard van Tillo las ik in het februari-nummer van De Roerom het artikel *Liturgie*. Ik acht hem bijzonder hoog vanwege zijn vaak verrassende kijk zoals de positieve waardering van de ontkerkelijkheid. 'Daardoor krijgt de geloofsgemeenschap een groeiend aantal geadresseerden', herinner ik me zijn uitspraak. Lichtelijk verbaasd lees ik nu zijn bijna strenge artikel over Liturgie. Over de vastliggende voorschriften die berusten op het kerkelijk gezag. Zonder toestemming van paus en bisschoppen geen wijzigingen aanbrengen, wil je de eenheid van de kerk niet in gevaar brengen! Een voorganger die de voorschriften niet volgt is geen geman-dateerd voorganger meer. De aardse liturgie die de hemelse liturgie weerspiegelt.

Werkelijk tot leven

Herman Verbeek, ook niet de eerste de beste, heeft ooit gezegd: 'Toen Jezus zijn geest gaf aan het kruis, scheurde het voorhangsel van het heilige der heiligen; sindsdien ligt het heilige op straat'. Onlangs gaf ik een bezinningsdag voor leden van het seculier instituut Laetare onder de titel *Geloven begint op straat*. Niet het sacrale maar het intens menselijk communicatieve maakt ons heilig, heelt ons met elkander.

In de Rotterdamse kathedraal begon ik de viering een keer met niet het altaar maar de aanwezigen te bewieroken. 'Ik heb het lichaam van Jezus Messias eerbiedig bewierookt. Zo te zien wel bestaande uit vooral, twee- en drietallen en zelfs eenlingen: daar een hand, elders iets als een elleboog en ook nog een pink. Maar God weet is dat maar schijn, vormt u een echte gemeenschap en als u straks weggaat vraagt u misschien iemand hoe het met haar dochter is, want die ligt toch in het ziekenhuis? Als het hier zo is, dan is het wel goed. En komt Jezus onder ons wer-

kelijk tot leven. Zo niet, dan verwacht ik straks helaas ook niet zo veel van de heilige viering met brood en wijn aan Tafel.'

Als brood delen

Bij de viering op de bezinningsdag zaten wij niet plechtig in de kapel. In het midden van de kring een lage tafel met bijbel, licht, matzebrood en een beker wijn. We hadden al verstaan dat de wens van Jezus/Jesjoea 'Doe dit tot mijn gedachtenis' geen sacraal-religieuze opdracht was voor gewijde priesters, maar de opdracht aan allen om te doen zoals Hij: je leven naar vermogen als brood, als een teug wijn te delen. Niemand at apart voor zichzelf, maar er werd - naar de wens van Paulus - gewacht op de laatste. Iemand kreeg de schaal, gaf die in zijn geheel door, en - mazzel - kreeg wat terug van de ander. Die gaf de schaal weer geheel door enzovoorts. Pas na de laatste werd de communio bewaarheid. 'Brekend en delend ons verliezend aan elkaar worden wij samen bevrijd en bevrijdend lichaam van Jezus Messias!' Bij het doorgeven van de beker van de zegening nam de eerste deze, hief hem omhoog en zei: 'Ik drink in Jezus' naam op.....' en sprak dan een wens uit zoals *Voor vrede in het Midden Oosten*. De anderen beaamden het met een kort respons.

Ik schrijf erover

Ik kan hierover nog veel meer vertellen. Over de uitvaarten van straatgenoten die niets met God of kerk hadden en die ik zomaar met hoop en vertrouwen mocht begeleiden. Over kinderen die vallen in een mensenzee, of zij daar de Geest van samen vinden. Ik ben bezig erover te schrijven: 'Je brood breken bijvoorbeeld...'. Wie weet komt het nog ooit klaar. En intussen groet ik van harte Gérard van Tillo en de auteurs en lezers van de voortreffelijke Roerom.

Geloof belijden

Er is één God
en ieder mens, wereldwijd
is kind van God

Gods naam is mensen
tot zegen nooit tot vloek.

Ieder mensenleven
oud, ziek of geslagen
is heilig en te heiligen.

Jong en oud
toekomst en verleden
vormen samen een band
een verbond voor het leven.

Recht op werk
recht op rust voor iedereen
en geen mens de ander tot slaaf.

Diefstal en bedrog
roddel en achterklap
bedreigen waarde en
waardigheid van het leven.

Dit geloof ik,
zoals mensen vóór mij
hebben geloofd
en kinderen na mij
zullen geloven

niet als een last
maar als een weg naar
een vrij en gelukkig leven.

Er is één God
en ieder mens, wereldwijd
is kind van God.

Amen.

(auteur onbekend)

Wat ik er van denk

Ingezonden reacties

Jezus' Beweging - Kerkinstituut

Enkele citaten in de media van de afgelopen weken.

'De kleinzoon van Thomas Mann stapt uit de r.k.-kerk; hij heeft zijn lidmaatschap van de r.k.-kerk opgezegd'... 'Katholieken in Nederland schamen zich voor hun geloof vanwege de affaire Williamson...' 'Katholieken in Duitsland menen dat de excommunicatie van bisschop Williamson de kerk schaadt'... 'Excommunicatie betekent dat bisschoppen, priesters en hun gelovigen ondermeer uitgesloten zijn van de kerkelijke sacramenten en daarmee van de heilsmogelijkheid - sic! - die de kerk biedt; het is de zwaarste straf die de kerk kan opleggen'... 'De vier bisschoppen - zonder toestemming van de paus gewijd - plaatsten zich van rechtswege buiten de kerk...' 'Als je laat aantekenen in het doopregister dat je besloten hebt de kerk officieel te verlaten, verklaar je tevens dat je niet meer in de digitale bestanden van de kerk wilt voorkomen, zodat je niet meer benaderd kunt worden door de kerk en niet meer meetelt in de statistieken van de kerk!'

'Kerk' in deze citaten wijst terug naar het instituut kerk en niet naar de beweging die in Jezus haar oorsprong en inspiratie vindt. 'Geloof' in het tweede citaat wijst mijns inziens ook naar het instituut. Eenzelfde woordgebruik en kerkbeeld komt heel vaak voor in het *Blad voor katholieke Nederland rkkerk.nl*. Dit is erg verwarrend, want het geeft een verkeerd en onjuist beeld, temeer omdat het nogal juridisch is en met echt geloven niets te maken heeft. Waarom willen mensen dan openbaar maken dat ze uit de kerk - het instituut - gestapt zijn? Wie of wat willen ze daarmee pakken? Voor mij heeft het evenveel (on)waarde als wanneer je een voetbalclub of politieke partij verlaat; hoewel... die missen dan wel de inkomsten uit contributies!

Vanwege deze verwarring en onjuist gebruik stel ik voor om voortaan het woord 'kerk' te vermijden en niet meer in de verschillende media te gebruiken. Zeg of schrijf gewoon wat je concreet bedoelt: Vaticaan, hiërarchie, Rome, instituut of Jezus-Beweging, Gods-volk-onderweg-in-Jezus' naam, de lokale of wereldwijde geloofsgemeenschap. De paus en zijn curie is niet de kerk in de zin van Jezus-Beweging; ook een afzonderlijke bisschop of de hele hiërarchie is dat niet. Dit moge duidelijk zijn. Het vraagt dus een duidelijke en heldere formulering in hun teksten en brieven. Want - cynisch bedoeld - ik lig al lang niet meer wakker van de wonderlijke wegen die in Rome

en/of in Utrecht worden bewandeld. Hoewel.... ik ben het grondig oneens met het condoomverbod vanuit Rome om aids te voorkomen in grote delen van Afrika; hetzelfde geldt voor hun achterhaalde seksuele moraal, hun houding tegenover de homoseksuele medemens, hun visie op euthanasie, op voorbehoedmiddelen en abortus, op het verplichte celibaat; hun vrees voor secularisering, voor de islam en nieuwe religies, voor het darwinisme en de voortschrijdende inzichten in de medische en andere wetenschappen, et cetera.

Omdat het bovenstaande altijd in verband wordt gebracht met 'de r.k.-kerk' distantieer ik me van die kerk en wil ik wél horen bij de Jezus-Beweging, - de beweging die Jezus van Nazaret op gang heeft gebracht vanaf het begin van onze jaartelling en waarover in het Evangelie uitgebreid en duidelijk, oorspronkelijk en eenvoudig wordt verteld. Zonder de rimram van allerlei dogma's en achterhaalde leefregels, zonder het (grootste deel van het) kerkelijk wetboek, zonder de pompa van de latere Romeinse keizerlijke invloeden inzake kleding, gebouwen en plechtstigheden; en mét de Eucharistische maaltijd, de gelijkwaardigheid van vrouw en man, de intense naastenliefde en het vasthouden aan alle mensenrechten. Kortom, ik wil samen met anderen een bewust levende, zelf nadenkende en gewetensvol voelende en handelende volgeling van Jezus zijn, maar wel levend in de eenentwintigste eeuw, meegeëvolueerd in de hedendaagse cultuur en levend in en met eigentijdse technische ontwikkelingen. Dit noem ik *geloven*.

Het is volkomen begrijpelijk dat een aanzienlijk aantal niet-katholieken en ex-katholieken niet anders dan in karikaturen over het kerkinstituut, haar gezagsdragers en adepten kunnen spreken. Maar een karikatuur ontkracht je niet door met nog fermere uitspraken terug te slaan of juist steeds verder terug te kruipen in een middeleeuws bastion van wereldvreemdheid. Een karikatuur is alleen te ontkrachten door de wereld je menselijke trekken te tonen: je gebreken, rimpels en schoonheidsfoutjes, maar ook je krachtige, liefdevolle handen en warme hart. Een beweging die zich even kwetsbaar durft opstellen als Degene die ze zegt na te volgen wint aan geloofwaardigheid en kracht. Zelfs aan gezag!

Ries Sterke,
Amsterdam

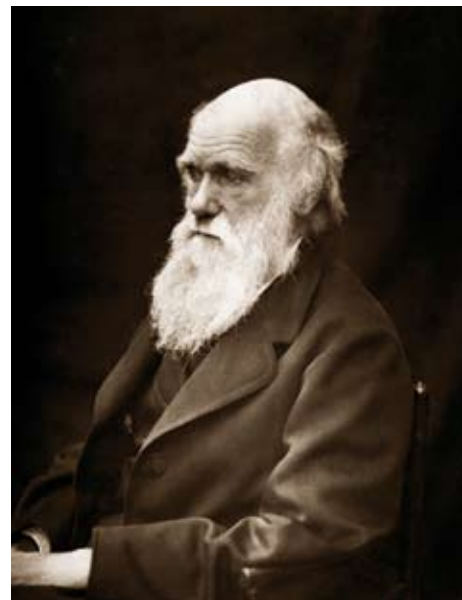
The fittest

Veel dank voor het artikel *The Fittest* van

Jeanne van Leijssen) De Roerom februari 2009, p.15) waarin de juiste vertaling van Darwin's 'Survival of the fittest' wordt gegeven. Niet de sterksten overleven, maar de meest 'fitting', zij die zich als een lamp en een fitting goed weten aan te passen aan het andere en de anderen. In een wereld van winners en losers, zoals die van het kapitalisme, gaat het inderdaad om de 'sterksten' die de zwakken overwinnen.

Het joodse volk kwam die heilloze tegenstelling wezenlijk te boven vanuit de 'Tien Woorden', zoals in Leviticus 19: De ander is als jij, krijg haar/hem lief. Dat betekent een ontkrachting van piramidale structuren. Jakob Soetendorp, vader van Awraham, schreef: 'Dat is de betekenis van Pesach: dat altijd in de Naam van de Eeuwige bestreden wordt dat waarvan de piramide het symbool is: één dictator aan de top, duizenden slaven aan de basis.' Die echt beleefde gelijkwaardigheid leidt vanzelf tot intensieve communicatie. Ieder wordt uitgedaagd te spreken en even goed weer te luisteren. We hebben één open mond en twee open oren. En, aldus Jezus, het onmondig gehouden volk dat de thora niet kent, heb je er ook maar in te betrekken.

Die levenshouding is de kracht vanuit de kleinschaligheid van de huisvieringen tot de wereldwijde joodse communicatie.

Charles Darwin in 1869, portret door Julia Margaret Cameron

Daar gaat het van: 2 joden, 4 meningen, 8 conflicten maar dan ook een Nobelprijs (verhoudingsgewijs zijn ze zwaar oververtegenwoordigd) of een magnifiek violconcert.

De nog geen 30 miljoen joden zijn nog altijd verhoudingsgewijs de meest vruchtbare communicatoren. Zelfs in ons landje

- herinner je de aanwezigen bij het afscheid van Sonja Barend. Dat gegeven houdt je toch nog hoopvol als het om het afgrijselijke conflict in het Midden-Oosten gaat. Waarheen de joden na al het eeuwenlange Europees antisemitisme naar mijn inzicht in feite teruggejaagd zijn op een onhoudbare vluchtheuvel. Joden zijn juist de als eersten tot wereldburgerschap geroepen, met geen enkele 'god on our side', of vorm van nationalisme. Van huis uit al eeuwenlang de voortrekkers naar de ene wereld van de ene mensheid, die ooit werkelijkheid moge worden.

Fred Keese

Oecumene op dood spoor

Met onze oude buurman, jarenlang dominee in de Bommelerwaard en eind jaren zestig vertrokken naar Noord-Holland, heb ik nog steeds regelmatig contact. Inmiddels een ruime tachtiger is hij als fervent voorstander van de oecumene zeer teleurgesteld in de ontwikkeling daarvan de laatste jaren. Gehinderd door moeilijk kunnen spreken na een infarct heeft hij de pen ter hand genomen en is als het ware een eigen offensief begonnen om opnieuw aandacht te vragen voor de eenheid van de christenen. Hij zond mij een redactioneel artikel met het verzoek het geplaatst te krijgen in kranten en tijdschriften. De Roerom is voor mij vaak een houvast bij alle pessimisme, om door te gaan met in de goede zaak te geloven. Met die ervaring leek mij deze noodkreet passen in jullie context.

*W.Th. Laghuwitz,
Zaltbommel*

'Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw' zongen wij. Dit naïeve wensdenken was in de jaren vijftig volop aanwezig. Christenen kwamen samen met gedachten over en wensen naar eenwording. Oecumene betekende vernieuwing, doorbraak. Bezielde mensen in de rooms-katholieke kerk en in de protestantse kerken, ook geestelijken, hadden eenwording van kerkgenootschappen voor ogen. Hoe de toekomstige eenwording precies werd voorgesteld kwam niet uit de doeken. De massale vloed van vernieuwende geloofswil brak op de rooms-katholieke kerkleer als op een steile bergwand. Om de hiërarchische, autoritaire onverzettelijke kerkstructuur heen vermengden de 'roomsen' zich een paar maal per jaar met de protestantse democratisch ingestelde gelovigen in oecumenische diensten. De grandeur van de r.k.-kerk vloede samen met de soberheid van de protestantse kerken. In liturgie en gewoonten vinden gelovi-

Exodus (©Foto: Giorgio Raffaelli)

gen elkander in lofzang. En omdat de verdeeldheid voort blijft duren vinden wij elkaar ook in schuldbelijdenis.

De rooms-katholieke berg blijft onverzettelijk! Vele jongeren en ook ouderen verlaten de kerken. 'Eén kerk of geen kerk' is hun keuze. En de oecumene verliest haar spankracht. Het wezen van het streven naar eenheid van de christenheid is voorbij. De oecumene is op dood spoor gereden door de leiding van de rooms-katholieke kerk, hoe zij ook draait en kronkelt. Dit zijn de nuchtere feiten! Het is godslasterlijk! Want de Heer bidt: 'Opdat zij allen één zijn zoals wij één zijn, opdat de wereld erkenne dat Gij mij hebt uitgezonden.' (Joh. 17) Trefzeker is dat gebed ...

Paus Benedictus is conservatief. Aartsbischop W. Eijk van Utrecht is volgens De Volkskrant aartsconservatief. Hij saneert zijn bisdom in stilte, stelt jonge, orthodoxe ook buitenlandse priesters aan die geen voeling lijken te hebben met de gelovigen in dit land, zet de progressieve krachten in de Nederlandse kerkprovincie buitenspel en stimuleert de leegloop van de kerken.

Suggesties: op zondag de kerkdeuren gastvrij wijd open zetten in de protestantse gemeenten en door-de-week rooms-katholieken en protestanten laten hervormen wat onecht, saai en niet bij de tijd is; door overleg een proces in werking stellen, dat de eenheid dient. Ter bemoeiding een citaat van Nelson Mandela: 'Wij zijn geboren om de glorie die in ons is te openbaren. Die is niet alleen maar in sommigen van ons; die is in iedereen! En als wij ons licht laten stralen, geven we onbewust andere mensen toestemming

hetzelfde te doen. Als wij van onze eigen angst bevrijd zijn, bevrijdt onze aanwezigheid vanzelf anderen.'

*Ds. J. Th. Pietersen, Stroet 20a,
1744 GH Sint Maarten; (0224) 56 11 69*

Volwassen

Met een onbevungen kinderlijk vertrouwen aannemen en geloven wat ons vroeger geleerd werd over de Kerk waartoe wij behoorden. De religieuze rituelen met ontzag ondergaan. Kon ik maar weer geloven als een kind! Maar helaas wordt men bij het ouder worden steeds meer aan het twijfelen gebracht door alles wat er in onze Kerk gebeurt en door onbegrijpelijke uitspraken van onze kerkelijke leiders.

Om te blijven geloven moeten we misschien niet alles willen doorgronden en begrijpen, want Gods wegen zijn ondoordringelijk. Geloof blijft mysterie. Met het verstand dat ons gegeven is zullen we zelf de goede weg moeten zien te vinden in de oude bijbelteksten, die we moeten proberen te plaatsen in deze tijd en die daardoor op verschillende manieren zijn te verklaren. Dus niet meer geloven als een kind maar als een volwassene.

*Ria Lemmers-Dekkers,
Beneden-Leeuwen*

Hanneke Nooijen

Vertrokken naar Ghana

De Sociëteit voor Afrikaanse Missiën is een van de weinige religieuze congregaties in Nederland die nog steeds missionarissen uitzendt naar Afrika. Al bijna 25 jaar zijn dit niet alleen meer paters, maar ook leken die zich voor een aantal jaren aan de sociëteit verbinden. Zaterdag 7 februari 2009 is Hanneke Nooijen (26) voor vier jaar naar Ghana vertrokken. Voordat ze de opleiding bij het vormingscentrum van de SMA ging volgen, werkte ze met autistische kinderen. Hanneke gaat werken in Kumasi, tweede stad van Ghana, waar duizenden meiden zich bezighouden met voor mensen spullen dragen. Lukt hun dit niet dan komen ze zonder eten en geld op straat en is prostitutie vaak een laatste redmiddel. Hanneke wil zich voor deze meiden inzetten.

Informatie: Wim Kroeze coördinator SMA-Vormingscentrum, Rijksweg 15, Postbus 49, 6267 ZG Cadier en Keer; (043) 407 73 81 (ma/di) of (030) 785 45 54 (wo/do/vrij) mobiel: 06-15902894; vormingscentrum@sma-nederland.nl; www.sma-nederland.nl

Moderne kunst rond Pasen

De tentoonstelling *Moderne kunst rond Pasen* in Museum Catharijneconvent in Utrecht geeft een actuele kijk en een blik terug op de periode rond Pasen. Intrigerende werken van moderne en hedendaagse kunstenaars zijn te zien van 12 maart tot en met 19 april. Op eerste en tweede paasdag is Museum Catharijneconvent geopend van 11.00-17.00 uur.

Kinderen kunnen tussen 13.00-16.00 uur terecht in het kinderatelier om onder leiding van een museumdocent te knutselen in het teken van Pasen.

Bezoekadres Lange Nieuwstraat 38 Utrecht; (030) 231 38 35; pressoffice@catharijneconvent.nl; www.catharijneconvent.nl

Mariadag

Wie is Maria anno 2009? Woensdag 25 maart, Mariadag, bezinnen we ons van 10.00 tot 16.00 uur op Maria, verdiepen we ons in evangelieteksten, kijken naar haar verbeelding door kunstenaars van alle tijden en luisteren naar een Stabat Mater. Een inspirerend programma begeleid door Jeroen de Wit. Kosten € 24,50 incl. koffie/thee en verzorgde lunch.

Centrum de Kapel, Heinsbergerweg 2, 6045 CH Roermond; (0475) 33 28 86; info@centrumdekapel.nl; www.centrumdekapel.nl

Stadsprocessie 2009

Bij de Roermondse stadsprocessie worden putkaarsen naar de Kapel OLV in 't Zand gebracht. Deze unieke stadsprocessie stamt uit 1665. De Roermondse brandweerlieden dragen ieder jaar hun kaars met beschermheilige St. Florianus mee. Ook dit jaar lopen weer verschillende zorginstellingen mee met een kaars met daarop hun beschermheilige St. Camillus. Schutterij St. Urbanus uit Maasniel begeleidt de processie en fanfare Het Katoenen Dorp geeft muzikale ondersteuning. De stadsprocessie wordt traditiegetrouw georganiseerd op de tweede zaterdag in mei, dit jaar 9 mei; vertrek Munsterplein om 18.00 uur.

Informatie: Baer Reijnen, 06-53241656, e-mail b.reijnen@home.nl

Nieuwe website Rouwwijzer

Platform Rouwverwerking Midden-Limburg plaatste in 2005 Rouwwijzer met het aanbod van ruim twintig organisaties op het worldwideweb. Sinds kort is deze oude website vervangen door een nieuwe. Het is een aangrijpend en ontroerend document geworden. De lezer krijgt een dieper inzicht in hoe nabestaanden hun verlies verwerken en wat hen daarbij behulpzaam is. Lotgenotencontact scoort hoog mede omdat nabestaanden bij lotgenoten gemakkelijker de ruimte nemen om over hun verlies te praten.

Centrum de Kapel, Heinsbergerweg 2, 6045 CH Roermond; (0475) 33 28 86; info@centrumdekapel.nl; www.centrumdekapel.nl

Het transcendente in de kunst

Het Soeterbeeck Programma organiseert zaterdag 21 maart 2009 van 10.30-17.00 uur in de Aula van de Radboud Universiteit Nijmegen, Comeniuslaan 2 het symposium *Goddelijke kunst*. Over de vraag hoe religieuze werking van een kunstwerk ontstaat. Zijn bepaalde materialen, motieven, technieken of vormen daar geschikter voor dan andere en zo ja waarom? Is de intentie van de maker, het kunstwerk of de beleving van de toeschouwer doorslaggevend?

Meer informatie: www.ru.nl/sp/goddelijkekunst

Sleutelhangers met naam

Keniaan Nassor Ndambuki uit Mwapa, tien kilometer onder Mombassa in Kenia, is trots dat zijn sleutelhangers met naam, geëxporteerd worden naar Nederland. Pim Bottenberg is initiatiefnemer van de website www.naamkado.nl en heeft dit project gestart om kansarmen in ontwikkelingslanden te steunen bij de start van een eigen bedrijf. Nassor en zijn team maken op bestelling schitterende houten sleutel-

hangers, voorzien van namen. De houten sleutelhangers, geheel hand- en teenmatig gemaakt, zijn leverbaar in vier modellen, kosten € 7,95 en zijn te bestellen middels www.naamkado.nl

Informatie: Pim Bottenberg Ramsbeekweg 6, 7152 JT Eibergen; (0545) 47 71 42; info@naamkado.nl

Kerk met toekomst

Ontmoetingsdag 'n Herberg zaterdag 18 april Emmauskerk Ra 4 Groningen (Lewenborg) vanaf 9.30 u.
Informatie R. v. Westerlaak (058) 266 39 37.

Boeken

Redactie

Augustinus

Eern nieuwe uitgave van de Augustijnse Beweging in de reeks Augustinus aan het woord. De brochure Augustinus: reisgoot en gids bevat een aantal teksten van Augustinus afgestemd op jongeren en zoekers naar zin en is verzorgd door Joost Koopmans, Annemieke Pacilly en Nico Vreeswijk in samenwerking met jongeren van het Augustijns Centrum de Boskapel in Nijmegen. De brochure kost € 2,- en is te bestellen via bob@bodaar.nl. Er wordt gewerkt aan een volgende brochure met Augustinusteksten over vasten.

Gezin in theologie en politiek

Op initiatief van de Nederlandse Werkgroep Theologische Ethiek vond in maart 2008 een conferentie plaats rondom gezinspolitiek n.a.v. de nota van minister Rouvoet Alle kansen voor alle kinderen. Programma Jeugd en Gezin 2007-2011, waarin de doelstellingen en de werkwijze van het nieuwe Ministerie van Jeugd en Gezin zijn geformuleerd. De minister zelf nam deel aan deze conferentie. De bijdragen aan de conferentie zijn nu in een boek gebundeld.

De meeste bijdragen draaien rond de vraag hoe de actieve gezinspolitiek van ministerie en regering te rijmen is met de uitgangspunten van de Christenunie en die aansluiten bij het principe 'soevereiniteit in eigen kring' dat volgens Abraham Kuyper en zijn volgelingen ook geldt voor het gezin. De ontwikkelingen in het denken hierover worden geschetst en ook de noodzaak om nieuwe vragen en problemen hierin te betrekken. Eensgezind wordt gesteld dat de individualisering van de maatschappij is doorgeschoten en voorbijgaat aan de rol van sociale verbanden, met name van het gezin. Het is een taak van de overheid in te grijpen waar ouders hun verantwoordelijkheid niet kunnen of willen nemen voor de opvoeding van hun kinderen. Boeiende inzichten in de eigen positie en betekenis van het gezin, maar het blijft meestal theoretisch en je mist de vragen en problemen die je in je omgeving signaleert. Een bijdrage zoals die van Frits de Lange springt eruit. Hij wijst op de sterk gewijzigde situatie van gezinnen o.a. met een aantal actieve grootouders dat dikwijls veel groter is dan vroeger, gezien scheidingen en nieuwe relaties. Alleen de bijdragen van Lieke Werkman en Frans Vosman zijn echt kritisch. Volgens Vosman zit het echte probleem van de jeugdhulpverlening in het systeem-karakter van de huidige hulpverlening in het algemeen, dat alles onderbrengt in controleerbare resultaten en voorbijgaat aan het eigen karakter van instituties als het ge-

zin. Een nieuw netwerk van Centra voor Jeugd en Gezin dreigt alleen maar meer van hetzelfde te worden. Je herkent hier de klacht van hulpverleners dat ze stikken in papieren en bureaucratie. Een interessante maar vrij theoretische bundel.

Jef De Schepper

Gerrit de Kruijf en Petruschka Schaafsma (red.) *Meer dan een optelsom. Kanttekeningen bij de waarde van het gezin.* Uitgeverij Ten Have 2008, ISBN 978 90 2595 914 2; € 17,50.

Voor rolstoelers

Het idee voor een Wandelgids voor Rolstoelgebruikers is bij Rinus Roland ontstaan tijdens zijn vrijwilligerswerk onder mensen die zich zelfstandig niet zo goed konden verplaatsen. De kleurige Wandelgids die nu verschenen is mag gezien worden als de eerste in een in de toekomst gestaag groeiende reeks. Deze gids bevat zeventwintig bijzondere routes in het Rijk van Nijmegen, Betuwe, Oost Brabant en Noord Limburg. Gedetailleerde kaarten en informatie op allerlei terrein; aan zo

goed als alles is gedacht. Een wandelgids die met grote kundigheid, accuratesse en vooral genegenheid voor mensen met een beperking is samengesteld. Een prachtig initiatief en bijzonder fraai resultaat. De gids, die bij zeer velen uitermate welkom zal zijn, telt amper honderd pagina's en is te krijgen bij boekhandel, VVV, ANWB, via info@eoscentra.nl onder vermelding van naam en adres.

Peer Verhoeven

Rinus Roland *Wandelgids voor rolstoelgebruikers. Wandelend genieten dichtbij huis.* Uitgave van Eoscentra 2008; ISBN 978 907 536 278 7; € 12,95

Achtste statie: Genageld

Kruisweg

Traditiegetrouw geeft Stichting Docete ook dit jaar weer de kruisgang van Jezus van Nazaret in beeld en woord uit. De Kruisweg 2009 telt dertien staties, geschilderd door Anna Troost, waarbij René Kok teksten schreef. Dertien staties - in dit geval van Gethsemané tot en met Verrijzenis - is een minder gebruikelijk aantal. Ongebruikelijk maar daarom niet verkeerd is bijvoorbeeld ook een statie als 'Petrus en de haan'. Anna Troost gaat uit van de Christusfiguur als een touw met een splits. 'Een touw met een splits erin gebruik je om een schip vast te leggen... Het staat voor veilig, houvast... Anderzijds staat een touw ook voor vastgebonden, van vrijheids beroofd. Als je het doortrekt staat het touw dus voor leven en dood.' De teksten van René Kok moet je goed aankijken om ze te begrijpen. Naast het boekje is een cd-rom met de afbeeldingen verschenen. Deze kruisweg kan mijns inziens mensen privé of in kleine groep van dienst zijn.

Peer Verhoeven

Anna Troost en René Kok *Kruisweg.* ISBN 978 90 7847 706 8; boekje € 7,50; + cd € 19,50. Stichting Docete, Everard Meijsterlaan 54, 3533 CN Utrecht; (030) 293 68 07; e-mail info@docete.nl

Waken

21 mrt. 15.00 u cellencomplex Schiphol Oost (ten Pol 64, 1438 AJ Oude Meer): Franciscaanse wake en 23 mrt, dezelfde tijd en plaats: Oecumenisch Vuur. Niet bereikbaar per openbaar vervoer. Met auto's vanaf NS Station Zuid/WTC, naast restaurant Wagamama, Zuidplein 12. www.antenna.nl/noelhuis; (020) 696 98 99 of (020) 699 89 96

Een vastentrommeltje vol gedachten

Ad van Bergen

Alle parochiebladen besteden in hun laatste nummer aandacht aan de vasten- (aktie). Een rondgang langs alle gekozen projecten geeft te zien dat we wereldwijd onze schouders zetten onder kleinschalige ontwikkelingen. Maar in bijna elk blad komen wij ook wat meer geestelijk voedsel tegen. Het thema van de landelijke Vastenactie blijkt daarbij een inspiratiebron te zijn voor spirituele mijnering.

Om te beginnen Wij samen kerk Drueten en Puijflik.

Roomse ramadan...??

Tijdens de Iftar-maaltijd, het rijkelijke avondeten (na zonsondergang) gedurende de Ramadan raakte ik in gesprek met een alleraardigste jonge vrouw (modieus hoofddoekje, vlotte babbel in perfect Nederlands, over integratie gesproken!). Zij vertelde eerlijk dat het haar niet meeviel zich aan de vastenwetten van de Ramadan te houden, maar als moslima had zij die keuze nu eenmaal gemaakt, dus viel er verder niets te zeuren. Ik meende begrip te moeten tonen door op te merken dat ik van mijn kant ook wel iets van vasten wist, omdat wij katholieken immers ook onze Veertigdaagse Vasten kennen. Verbaasd keek zij mij aan: hebben katholieken ook een vastenmaand? Dat wist zij helemaal niet. Zij werkte toch al een paar jaar als verpleegkundige in een katholiek ziekenhuis met heel wat katholieke collega's dus. Maar nee, zij had er nog nooit van gehoord, ook nooit iets van gezien in het restaurant van het ziekenhuis of iets gemerkt aan lunchpakketten van collega's.

In de Kerkvalk Parochie Eenheid Valkenswaard.

Het vroegere vasten en het moderne afslanken hebben iets gemeenschappelijks. Ze hebben allebei het doel om ons beter te kunnen voelen. Zij moeten ons lichaam zuiveren van een teveel: teveel gewicht of teveel verkeerde stoffen. Ze moeten ruimte maken in ons.

De kinderrubriek van Emmaüs bij u thuis Parochie Eenheid Escharen, Gassel, Grave en Velp.

Vasten kun je ook doen door even niet mee te doen aan wat we allemaal van onszelf of van anderen zijn gaan 'moeten'. Gewoon af en toe eens een ding schrappen ... en in de vrijgekomen tijd genieten van de vrijheid om niets te moeten. Dat is ook vasten. Het kan zijn dat je helemaal niet geniet en je alleen zorgen maakt. Simpelweg omdat je niet gewend bent je zo vrij te voelen. Dan is het een kwestie van vaker doen. Dan zal het steeds beter lukken

gelukkig te zijn met minder te hoeven in plaats van meer.

Het kontaktblad Martinusparochie Sint Oedenrode.

De Veertigdagentijd is elk jaar weer opnieuw een oefenperiode om de aandacht van materiële zaken te verleggen en de aandacht voor anderen tot onze dagelijkse levensinstelling te maken. Wanneer wij daar geen aandacht voor hebben dan is ons vasten hetzelfde als het lijnen dat veel mensen tegenwoordig doen: een 'Jojo-effect' dat steeds maar weer van tijdelijke aard is zonder uiteindelijk gewenst resultaat.

3Klank H. Willibrordus Waalre opent poëtisch.

Veertigdagentijd

Vasten is bezinning
stilstaan bij jezelf.
Vasten is bewustzijn
niets gebeurt vanzelf

Vasten is ontdekken
niemand is ooit klaar.
Vasten is volharden
al is het nog zo zwaar

Vasten is vertrouwen
als je geen licht meer ziet.
Vasten is geloven
God vergeet je niet.

www.dichttalent.nl +
letterswo(o)rdenzinnen

Het Vijf sterren Blad van de parochie Stratum waagt zich aan een opsomming.

Vasten zou kunnen zijn: op tocht durven gaan, weg uit je vertrouwde zekerheden, gewoonten, uit je comfort, rust en welvaart.

Vasten is het begraven van je hebzucht, eerezucht, heerszucht.

Vasten is durven ervaren wat honger lijden is.

Vasten is vrijwillig doen wat miljoenen hongerlijders noodgedwongen doen.

Vasten is onrecht durven herstellen en het niet langer toelaten.

Vasten is kritisch durven nadenken over je eigen leven.

Vasten is vragen durven stellen die ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor jezelf.

Vasten is doen wat Hij deed veertig dagen lang.

In Keerzijde van de San Salvator lezen we als inleiding bij een oecumenische vastenmaaltijd.

Uw parochieblad

Het thema van de vastenactie is dit jaar 'Ontmoet de ander'.

Dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Want die anderen wonen duizenden kilometers hiervandaan in de republiek Congo in Centraal Afrika. Maar waarom zouden we die verre mensen willen ontmoeten? Was de vastentijd niet vele jaren de tijd waarin je wat geld moest geven aan de armen? De tijd dus van gevers en ontvangers. En de ontvangers moesten vooral beleefd en dankbaar zijn. Nou, die tijd is voorbij. De ontvangers kunnen dan wel arm zijn, zij willen terecht als gelijkwaardige mensen met ons aan tafel.

In De Christoffel van de P.E. Veghel zien we een bloem met zes kelkblaadjes. In elk blaadje een letter van het woord V.A.S.T.E.N.

Vervolgens staan die zes letters voor zes begrippen:

V = Vergeving.

A = Aandacht.

S = Solidariteit.

T = Tot zichzelf komen.

E = Eerlijkheid.

N = Nadenken.

Leg je deze zes begrippen ook nog eens op de zes weken die de veertigdagentijd duurt, dan zou je elke week rond een thema kunnen cirkelen. En omdat deze periode toch een tijd is van inkeer en ommekeer, zou je ze wellicht ook in de omgekeerde volgorde mogen gebruiken.

Tot slot

In meerdere parochiebladen las ik dat de Bisschoppelijke Vastenactie is opgericht in 1960/1961. Dit betekent dat we volgend jaar toe zijn aan een gouden jubileum. Het zal in kringen van Cordaid wellicht leiden tot feestelijke initiatieven die met een gouden randje gekroond en/of bekrond kunnen worden. Parochiële werkgroepen hoeven natuurlijk niet op landelijk beleid te wachten om alvast met hun eigen 'gouden tip' aan de slag te gaan.

Kun je stilte gebieden?

Peer Verhoeven

De economische crisis brengt twijfel over de westerse manier van leven. De discussie over hoe het verder moet laait weer op. Het gaat uiteindelijk om een mentale crisis.

'De wereld is ziek. Was ik arts en werd ik om advies gevraagd dan zou ik antwoorden: Zorg dat er stilte komt; laat de mensen zwijgen. Gods woord kan zo niet gehoord worden.'

(Søren Kierkegaard, 1813-1855, Stilte)

'Een samenleving die vasten en bidden niet in haar programma' heeft en waarin tenminste niet een paar leden geneigd zijn tot vormen van zuivering en identificatie met de oneindigheid, is ernstig uit haar evenwicht.'

(Yehudi Menuhin in 'Thema en Variaties' 1979)

Stilte gebieden?

Toen de zorg voor onze natuurlijke omgeving nog een hot item was, gingen er ook al stemmen op om de vervuiling niet zozeer in de natuur te zoeken als wel in de mens persoonlijk en de samenleving als geheel. Stilte en rust werden voor een menswaardig leven en een gezonde menselijke gemeenschap noodzakelijk en onmisbaar genoemd. In die dagen vroeg prof. C.J.M. Schuyt, empirisch socioloog aan de Universiteit van Leiden, zich in de Volkskrant (30/9/1989) bijvoorbeeld af of de overheid stilte kan gebieden. 'Een stortvloed aan maatregelen zal voorlopig onvoldoende blijken te zijn, indien die niet gedragen wordt door een gedrags- en mentaliteitsverandering op grote schaal.' De omkering van het heersend cultuurpatroon noemde hij 'een historisch unicum dat minstens zoveel tijd nodig heeft als de drie eeuwen waarin dit dominante cultuurpatroon tot stand kwam.'

Vraagtekens

De Deen Kierkegaard, naar eigen zeggen 'antifilosof' en wereldwijd bekend als bestrijder van het gevestigde 'bevroren' christendom, leefde in de eerste helft van de negentiende eeuw. De gedachten van de wereldwijd vermaarde violist Yehudi Menuhin over 'een samenleving uit haar evenwicht' zijn in 1979 in boekvorm verschenen maar stammen uit

de jaren vijftig van de vorige eeuw. De twijfel of er wel een historisch unieke cultuuromslag zal plaatsvinden uitte prof. Schuyt ook al weer twintig jaar geleden. Ten gevolge van de huidige economische crisis en de niet te vatten doodsteek in een kinderdagverblijf te Dendermonde op 23 januari fronsen de wenkbrauwen zich weer en worden wezenlijke vraagtekens gezet bij onze cultuur, ons leefpatroon en kapitalistische ideologie.

Mentale crisis

De Vlaamse strafpleiter en criminoloog Jef Vermassen - auteur van *Moordenaars en hun motieven, monsters of mensen?* - weet van de financiële crisis, maar noemt de mentale crisis in het westen vele malen erger. Hij ziet het leven hier ontaarden in een 'boksmatch' waar medemensen uiteindelijk tegenmensen worden en waar 'zero's' - 'nullen' - hun kans grijpen om ook 'hero's' - 'helden' - te worden. Irene van Lippe Biesterfeld heeft er in de Tweede Kamer voor gepleit om, als tegengif tegen de crisis, kinderen meer vertrouwd te maken met de natuur, ze te leren zich te verwonderen. Dit opdat zij - en iedereen - weer gaan beseffen deel uit te maken van en een plaats te hebben in een zinvol geheel van leven. Onze gewezen prinses - ook wel eens uitgelachen om haar natuurbeleving - legt mijns inziens de vinger op de zere plek bij de moderne ontwikkelde welvarende westerse samenleving. Hopelijk wordt haar hartekreet weer niet alleen bij het onderwijs en de scholen neergelegd. Kinderen 'leren' niet zozeer van wat hen zo nu en dan bij gelegenheid wordt voorgehouden. Waar ze dagelijks thuis, op straat en op school als vanzelfsprekend gegeven tegenaan lopen, dat beklift bij kinderen. Dat beeld zet zich op hun netvlies vast en wroet zich een weg naar binnen. Wat voor gezicht gaat onze samenleving trekken? Hoe laat de 'openbare orde' zich zien? Wat wordt er allemaal aanhoudend in beeld gebracht? Wie en wat worden telkens doorversterkt? 'Een samenleving die vasten en bidden niet in haar programma heeft ...'

La Verna

26 mrt. 19.30-22.00 u. Dansen van universele vrede met Amida Harvey; 4 apr. 10.30-17.30 u. Het Aramese Onze Vader. 25 mrt, 8,22 apr. 14.00-16.00 u. Visioenen van Hildegard von Bingen. *Derkinderenstraat 82, 1062 BJ Amsterdam; (020) 346 75 30; info@laverna.nl*

Priorij Emmaus

1 mei 20.00 u.-3 mei 14.00 u. Meditatie: De weg naar binnen; 31 mrt. 17.00 u.-3 apr. 14.00 u. Dagen in de Veertigdagentijd; *Diependaalsedijk 17, 3601 GH Maarssen; (0346) 56 21 46; info@priorijemmaus.nl*

Abdij van Berne

24 apr. 19.30 u.-26 apr. 15.00 u. Het dagelijkse leven als oefening; 8 apr. abdijkerk: Solo-voorstelling 'Etty' door Margreet Blanken. *Abdijstraat 49, 5473 AD Heeswijk; (0413) 29 92 84 of 29 92 99; berneanders@abdijvanberne.nl*

La Cordelle

19 apr. 10.00-17.00 u. Inspiratie - 'Vierdag'; 30 apr. 20.00 u.-4 mei 16.00 u. Sacrale dans intensief week. *Mariastraat 45, 4506 AD Cadzand; (0117) 39 29 97; info@lacordelle.nl*

Soeterbeek

25 mrt. 10.30-16.00 u. Aula Radboud Universiteit Nijmegen: Rituelen rond de dood. 1,8,15,22apr. 20.00-22.00 u., Campus Radboud Universiteit Nijmegen: Publiekslezingen Filosofie. *m.j.verbeek@soeterbeek.ru.nl (024) 361 55 55*

Sieben Letzte Worte

5 apr. 14.30 u. Beulingstraat 11, Amsterdam; 7 apr. 19.30 u. St. Michaelstraat 7, Steyl-Venlo; 10 apr. Catharinastraat 83 Breda: Uitvoering van het pianowerk van J.Haydn met daarbij zeven meditaties. *e-mail: info@ignatiushuis.nl judithdumont@steyl.eu info@mamre-wvb.nl*

"Aanhaling- Steken"

Cees Remmers

* 'We mogen niet geloven en denken dat we in de sacristie de Kerk opbouwen.'
Bisschop Hurkmans

* 'Benedictus' beslissing - dat Williamson zijn uitspraken over de jodenvernietiging openlijk zou herroepen - leek mede ingegeven door het kordaat optreden van bondskanselier Merkel die haar landgenoot tot de orde riep. Een historische gebeurtenis: wanneer luisterde 'n paus voor het laatst naar de dochter van een lutherse dominee?'
Gelezen in Vrij Nederland

* 'We zijn allemaal van hetzelfde deeg, maar anders gebakken.'
Felix Timmermans

* 'Ik heb veel van de mensen geleerd, meer dan ik hen geleerd heb. Toen ik naar Brazilië ging, dacht ik 'wij hebben het'. Nu denk ik: we hebben het allemaal. Niemand is alleen maar leerling of leraar. We zijn het allemaal beide.'
Carlo Mesters, missionaris

* 'Veel mensen, blijkt uit 'n enquête, vermoeden wel een diepere kern in zichzelf maar doen er niets mee. Ze gaan ermee om als met het Nationaal Monument op de Dam: ze lopen er langs, praten er met een zeker respect over, maar nemen zelden de moeite om er even bij stil te staan.'
Jean Jacques Suurmond

* 'Ik spreek met God als met een vriend. Toen ik jong was anders dan nu. Maar toch dat naïeve gewoon met God spreken is gebleven. Ik denk dat je alleen over God kunt spreken als het spreken met Hem daaraan voorafgaat.'
Edward Schillebeeckx O.P.

* 'Niet ik maar m'n moeder bidt altijd voor 't slapen: Goddank, die ligt erin!'

Heilig huisje

Toon van Beek

Wie doet straks het licht uit?, vroeg ik me af toen ik begin februari aanwezig was bij de opening van een tentoonstelling in het Dongha Museum in Dongen. Met veel liefde en deskundigheid is daar een expositie ingericht over beschermheiligen vanaf de zestiende eeuw. De opening raakte me. De handeling werd uitgevoerd door de algemeen overste van de Franciscanessen van Dongen en door de overste van de Broeders O.L. Vrouw van Lourdes, beter bekend als de Broeders van Dongen.

De opening was tevens het afscheid van de Broeders van Dongen, sinds 1892 in Dongen gevestigd. Het vergaat hen zoals vrijwel alle ordes en congregaties. Ze verdwijnen gewoon. Wie zal hen straks nog herinneren? Wie zal nog weten wat al deze broeders en zusters, fraters en paters voor de samenleving hebben gedaan? Zo beschouwd zijn de heiligenbeelden een beter lot beschoren. Die worden ten-

minste verzameld en blijven onder de aandacht door middel van een expositie als die in het Dongha Museum.

Een aantal beelden, met name de gipsen exemplaren die zo kenmerkend waren voor de volksdevotie van de gewone mens, heeft op de tentoonstelling een plaatsje gekregen in een heilig huisje. Er is

letterlijk een huisje voor gebouwd om ze te kunnen laten zien. Dat is een vondst. Toen ik naar de openingswoorden stond te luisteren, zette ik de deur denkbeeldig open en liet de laatste Dongense Broeder van Dongen naar binnen. Snel deed ik de deur op slot. Ik laat hem niet gaan. Hij woont voor altijd in het heilig huisje, monument van herinnering.

